

Kennismaking

met het

CLB

Kennismaking met het CLB

Inhoud

Kennismaking met het CLB.....	2
De centra voor leerlingenbegeleiding	4
De wettelijke basis van de centra voor leerlingenbegeleiding.....	4
CLB-gerelateerde regelgeving	4
De werking van de centra voor leerlingenbegeleiding.....	5
Het CLB werkt op 4 domeinen	5
Vraaggestuurd en verplicht.....	5
Kernactiviteiten in leerlingenbegeleiding	6
Samenwerking tussen school en CLB	7
De relatie tussen de centra en de leerlingen en hun ouders	7
Het multidisciplinair dossier.....	8
Gegevensoverdracht	8
Werkingsgebied	8
Algemene werkingsprincipes	9
Onafhankelijk en in het belang van de leerling.....	9
Leerling- en schoolnabij	9
Kosteloos.....	9
Subsidiar en emancipatorisch	9
Multidisciplinair.....	9
Discreet	10
Mission Statement van de CLB.....	10
Leerlingenbegeleiding door CLB.....	12
4 domeinen	12
Psychisch en sociaal functioneren.....	12
Onderwijsloopbaanbegeleiding	12
Preventieve gezondheidszorg	12
Leren en studeren	13
Het leerlinggebonden aanbod: kernactiviteiten	13
Onthaal.....	13
Vraagverheldering.....	13
Handelingsgericht advies	13
Handelingsgerichte diagnostiek	14
Begeleiding.....	14
Draaischijffunctie	14
Ingebed in een continuüm van zorg op school	14
Zorg begint bij algemene preventie – brede basiszorg	14

Sommige leerlingen hebben nood aan verhoogde zorg	15
Uitbreiding van zorg voor enkele leerlingen	15
Individueel aangepast curriculum	16
School, pedagogische begeleiding en CLB: partners in leerlingen-begeleiding	16
Discretieverplichting en beroepsgeheim	22
Beroepsgeheim	22
Waarom een wettelijk kader?	22
Het algemeen kader	22
Het bijzonder kader (decreet leerlingenbegeleiding, de uitvoeringsbesluiten, DRP Minderjarige en de Wet Patiëntenrechten)	23
Beroepsgeheim en ambtsgeheim	23
Enkele begrippen	24
Zwijgplicht en zwijgrecht.....	24
Spreekplicht en spreekrecht	25
Wanneer mag een geheimhouder het beroepsgeheim doorbreken?	25
Wanneer heeft de geheimhouder spreekrecht? Wanneer MAG de zwijgplicht doorbroken worden?	25
Wanneer heeft de geheimdrager spreekplicht? Wanneer MOET een CLB-medewerker zijn beroepsgeheim doorbreken?.....	26
Wanneer is er sprake van meldingsrecht? (art 458 bis Strafwetboek)	27
Wanneer is er sprake van schuldig verzuim? (art 422 bis Strafwetboek)	27
Decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp.....	29
Bekwaamheid van de minderjarige.....	29
Handels(on)bekwaamheid van de minderjarige	29
Zelfstandig uitoefenen van de rechten uit het decreet rechtspositie.....	29
Bijzondere regeling voor de uitoefening van drie rechten	29
Het belang van de minderjarige	30
Rechten van de minderjarige	31
Recht op jeugdhulp	31
Recht op instemming met en vrije keuze van de buitengerechtelijke jeugdhulp	31
Recht op informatie en duidelijke communicatie	31
Recht op respect voor het gezinsleven	32
Recht op inspraak en participatie	32
Het dossier	32
Recht op bijstand	34
Recht op privacy.....	34
Recht op een menswaardige behandeling	35
Klachtrecht	35
Recht op een vrij besteedbaar bedrag	35

De centra voor leerlingenbegeleiding

De wettelijke basis van de centra voor leerlingenbegeleiding

Wat de taak van een CLB is, staat beschreven in het [decreet betreffende de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding \(2018\)](#). Belangrijke opmerking daarbij is dat dit decreet sinds september 2018 op een omvattende manier omschrijft hoe leerlingenbegeleiding vorm krijgt in het samenspel tussen de school, de pedagogische begeleidingsdienst en het CLB. Het decreet vat deze 3 actoren samen in één decreet en beschrijft de onderlinge rollen en verantwoordelijkheden.

Zoals voor de meeste (onderwijs)regelgeving geldt, kreeg het decreet en verdere concretisering in het [besluit van de Vlaamse Regering tot operationalisering van de leerlingenbegeleiding in het basisonderwijs, het secundair onderwijs en de centra voor leerlingenbegeleiding \(2018\)](#).

CLB-gerelateerde regelgeving

Deze twee documenten zijn niet de enige regelgeving die de CLB-werking bepalen, maar wel de twee belangrijkste. Ze vormen de basis voor (onder andere) de werking van de centra voor leerlingenbegeleiding in Vlaanderen. Ze beschrijven wat de opdracht van het CLB is in relatie met school en pedagogische begeleidingsdienst en hoe het CLB (samen)werkt.

Er bestaat daarnaast nog heel wat andere regelgeving die impact heeft op de werking van het CLB. De belangrijkste zijn het decreet betreffende gelijke onderwijskansen (2002), het decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke noden (het zogenaamde 'M-decreet', 2014) en het decreet betreffende de integrale jeugdhulp (2013).

Het decreet betreffende de integrale jeugdhulp wil de jeugdhulp aan minderjarigen in Vlaanderen optimaliseren door in te zetten op vermaatschappelijking van de jeugdhulp, het organiseren van tijdige toegang tot jeugdhulp, het waarborgen van continuïteit in de hulpverlening aan minderjarigen, het gepast omgaan met verontrustende situaties, het voorzien in een aanbod van crisisjeugdhulp, en dit alles met maximale participatie van de minderjarige en zijn gezin. Dit decreet regelt de samenwerking inzake jeugdhulpverlening aan minderjarigen in Vlaanderen door zes sectoren uit twee beleidsdomeinen te verenigen: vijf van de zes sectoren (Algemeen Welzijnswerk, Kind en Gezin, Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg, Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap en het Agentschap Jongerenwelzijn) situeren zich binnen het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin; CLB is de zesde sector en valt als enige onder het beleidsdomein Onderwijs en Vorming. Het spreekt voor zich dat dit decreet een grote impact heeft op de werking van de CLB's. Vanuit zijn draaischijffunctie tussen onderwijs en hulpverlening is het CLB immers ideaal geplaatst om de link te leggen tussen het schoolgebeuren en de buitenschoolse hulpverlening. De jeugdhulpaanbieders uit de genoemde sectoren kijken dan ook vol verwachting naar de CLB's.

Voor de CLB's zelf is het een evenwichtsoefening om de balans te vinden tussen de eigen decretale opdrachten (decreet leerlingenbegeleiding) en de opdrachten in het kader van integrale jeugdhulp.

De werking van de centra voor leerlingenbegeleiding

“[...] Centra hebben de opdracht leerlingen te begeleiden in hun functioneren op school en in de maatschappij. Het centrum biedt hiervoor kwaliteitsvolle leerlingenbegeleiding aan. Kwaliteitsvolle leerlingenbegeleiding bevordert de totale ontwikkeling van alle leerlingen, verhoogt hun welbevinden, voorkomt vroegtijdig schoolverlaten en creëert meer gelijke onderwijskansen. Op die manier draagt het bij tot het functioneren van de leerling in de schoolse én maatschappelijke context. [...]”

Aldus het decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding over de opdracht. Die algemene formulering maakt meteen duidelijk dat leerlingenbegeleiding erg breed is. Die brede werking krijgt enigszins afbakening door de omschrijving van vier domeinen.

Het CLB werkt op 4 domeinen

Inhoudelijk beschrijft het decreet leerlingenbegeleiding in vier domeinen:

- ▶ onderwijsloopbaanbegeleiding (OLB),
- ▶ leren en studeren (L&S),
- ▶ preventieve gezondheidszorg (PGZ)
- ▶ psychisch en sociaal functioneren (PSF)

Die domeinen zijn geen afgeijnde “hokjes” maar zijn in praktijk onlosmakelijk met elkaar verbonden. Zo kunnen leerproblemen een invloed hebben op de onderwijsloopbaan van leerlingen of ervoor zorgen dat leerlingen zich minder goed in hun vel voelen. Of kan een moeilijke thuissituatie ertoe leiden dat een leerling emotioneel in de knoei zit en daardoor in de problemen komt bij het leren op school.

Binnen deze vier domeinen werkt het CLB multidisciplinair. Waar mogelijk is de werking preventief of educatief, waar nodig remediërend. Dat kan rechtstreeks met de leerling zijn, maar evengoed indirect via de ouders of de school. Het spreekt voor zich dat het belang van de leerling centraal staat. Het centrum voor leerlingenbegeleiding staat geenszins alleen in voor de begeleiding van leerlingen. Ouders en school staan dicht bij de leerlingen en zijn dan ook belangrijke partners. Leerlingenbegeleiding is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van CLB, school, ouders en de leerling. Bovendien werken centra voor leerlingenbegeleiding samen met andere diensten.

Vraaggestuurd en verplicht

Het CLB werkt voor het grootste deel *vraaggestuurd*. Dat wil zeggen dat pas wanneer een zorgvraag zich aandient, het CLB in actie zal komen. De vraag kan komen van een leerling, een ouder, een individuele leerkracht of de school. Het centrum kan evenwel ook zelf een begeleiding voorstellen, bijvoorbeeld op basis van eigen vaststellingen. Het CLB zal elke vraag onthalen en beluisteren, maar kan pas verdere acties ondernemen mits akkoord van de bekwame leerling¹ of de ouders van de niet-bekwame leerling.

Er zijn enkele uitzondering op deze vraaggestuurde werking. Leerlingen, ouders en scholen zijn *verplicht* om hun medewerking te verlenen aan:

¹ Het begrip ‘bekwame leerling’ hangt samen met het [decreet op de rechtspositie van de minderjarige in de hulpverlening](#). Als vuistregel wordt gesteld dat een leerling van ca. 12 jaar als bekwam geacht wordt om zelf te kunnen beslissen over het wel of niet aanvaarden van CLB-begeleiding. Het is echter altijd aan de CLB-medewerker om in concrete situaties de bekwaamheid van de leerling in te schatten (vb. in de context van Buitengewoon Onderwijs geldt deze leeftijds grens zeker niet voor alle leerlingen).

- de begeleiding van het CLB in het kader van de leerplicht. Die begeleiding heeft tot doel leerplichtigen opnieuw in te schakelen in het onderwijsproces zodat ze opnieuw voldoen aan de bepalingen over de leerplicht en op die manier hun kansen op gekwalificeerde uitstroom en latere maatschappelijke participatie verhogen;
- de systematische contactmomenten die het CLB organiseert in het kader van de preventieve gezondheidszorg;
- de maatregelen die een centrum neemt ter voorkoming van verspreiding van besmettelijke ziektes (vb. de besmettelijke vorm van hersenvliesontsteking)

Kernactiviteiten in leerlingenbegeleiding

Het decreet beschrijft de opdracht van het CLB inzake leerlingenbegeleiding in termen van kernactiviteiten. Een kernactiviteit is *“een hulpactiviteit van het centrum als instrument om de opdrachten uit te voeren”*. Volgende kernactiviteiten worden onderscheiden:

- signaalfunctie: indien het centrum noden vaststelt in de leerlingenpopulatie of een probleem of onregelmatigheid vaststelt in het beleid op leerlingenbegeleiding brengt het centrum de school hiervan op de hoogte;
- consultatieve leerlingenbegeleiding: een centrum biedt versterking aan de school bij problemen van individuele leerlingen of groepen van leerlingen;
- onthaal: het centrum beluistert het aanmeldingssignaal;
- vraagverheldering: het centrum werkt samen met de hulpvrager of een betrokken dienst, om de problemen van een leerling systematisch in kaart te brengen en te verkennen welke mogelijke activiteiten ingezet kunnen worden;
- handelingsgericht advies: het centrum geeft advies aan de leerling, de ouders of het schoolteam over keuzemogelijkheden en gedragsalternatieven of eventueel bepaalde hulp;
- handelingsgerichte diagnostiek: een cyclisch zoek- en beslissingsproces van het centrum waarbij informatie over het individu en zijn omgeving wordt verzameld, geïntegreerd en afgewogen met als doel de problemen, de onderwijsnoden of de hulpvragen te objectiveren, te analyseren en te verklaren met het oog op adequate advisering voor het handelen. Voor de analyse wordt gebruikgemaakt van wetenschappelijk verantwoorde methoden, en als die voorhanden zijn, van vastgelegde standaarden. Bij leerlingen met een specifieke onderwijsgerelateerde behoefte wordt een handelingsgericht advies gegeven over ondersteunende maatregelen in onderwijs al of niet geformaliseerd als vermeld in de onderwijsregelgeving. Het proces verloopt volgens een systematische procedure, in samenwerking met de leerlingen, de ouders en de school met aandacht voor positieve kenmerken en met aandacht voor de wisselwerking en wederzijdse beïnvloeding van het individu en de omgeving;
- begeleiding: het centrum versterkt de leerling bij het omgaan met een problematische situatie, die weegt op de schoolcontext, door samen met hem op zoek te gaan naar oplossingen;
- draaischijffunctie: het centrum zet deze activiteit in als het aanbod van een centrum ontoereikend is. In dat geval wordt de leerling op basis van een indicatiestelling van een centrum doorverwezen naar een schoolextern aanbod. Het centrum zorgt hierbij - in gedeelde verantwoordelijkheid met het schoolextern aanbod - voor een warme toeleiding naar het schoolextern aanbod en terugkoppeling van het extern aanbod naar de school in functie van een afstemming op het onderwijstraject en de leerlingenbegeleiding. Het centrum werkt hiervoor samen met relevante partners.

De kernactiviteiten worden gekoppeld aan [de fasen van het zorgcontinuüm binnen onderwijs](#):

- De eerste twee kernactiviteiten kunnen worden ingezet ter versterking van de school, en situeren zich respectievelijk op fase 0 (brede basiszorg) en fase 1 (verhoogde zorg) van het zorgcontinuüm. Op die manier kan het CLB vanuit zijn eigen bevindingen een bijdrage leveren tot het versterken van (het beleid op) de leerlingenbegeleiding op school, weliswaar zonder dit over te nemen van de school.
- De overige kernactiviteiten vormen de kern van het zogenaamde ‘leerlinggebonden aanbod’ van het CLB, en worden ingezet op het moment dat het CLB een vraag krijgt rond een concrete leerling. Welke

kernactiviteiten effectief ingezet worden, hangt uiteraard af van de vraag van/over de leerling. Soms volstaat een eenvoudig handelingsgericht advies; soms is er meer nodig en start het CLB een handelingsgericht diagnostisch traject en zet het een begeleiding op voor de leerling. Dit wordt telkens in overleg met de leerling/zijn ouders, de school en het CLB-team besproken.

Samenwerking tussen school en CLB

Elke school in Vlaanderen is verplicht om samen te werken met een centrum voor leerlingenbegeleiding. De school en het centrum maken afspraken over de schoolspecifieke samenwerking en leggen die vast. De school neemt daarvoor het initiatief.

Minimaal dienen er afspraken gemaakt te worden over:

- de rol- en taakverdeling van de school en het centrum ter uitvoering van leerlingenbegeleiding;
- de uitwisseling van relevante informatie tussen de school en het centrum;
- de informatiemomenten voor leerlingen over de structuur en de organisatie van het Vlaamse onderwijs, het volledige onderwijsaanbod en, specifiek voor secundaire scholen, de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt;
- de wijze waarop de samenwerking tussen de school en het centrum wordt geëvalueerd en de wijze waarop de afspraken over de schoolspecifieke samenwerking bijgestuurd kunnen worden.

De samenwerking tussen school en CLB loopt voor onbepaalde duur en start in het begin van een schooljaar. Als een van beide partijen de samenwerking wil stopzetten, moet dit uiterlijk op 31/12 gemeld worden aan de andere partij. De samenwerking wordt pas effectief stopgezet met ingang van het daaropvolgende schooljaar.

Als het initiatief tot stopzetting van de samenwerking uitgaat van het CLB, zal het CLB de dienstverlening blijven verlenen tot de school een samenwerking met een ander centrum heeft vastgelegd. De dienstverlening blijft daarbij gegarandeerd tot het einde van hetzelfde schooljaar en maximaal voor de periode van het daarop volgende volledige schooljaar.

De relatie tussen de centra en de leerlingen en hun ouders

Centra voor leerlingenbegeleiding zijn (uiteraard) verondersteld de rechten van het kind uit het Verdrag inzake de Rechten van het Kind uit 1989 te respecteren. Het decreet legt daarnaast enkele regels vast over de relatie tussen CLB, leerlingen en ouders en de school. Naast het decreet zijn er echter tal van regels die eveneens betrekking hebben op de relatie tussen CLB-kind-ouder-school en die van toepassing zijn op de informatiestromen tussen al deze actoren. Meer specifiek gaat het over het beroepsgeheim, de wetgeving ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer en het decreet rechtspositie minderjarigen in de jeugdhulp. We beperken ons hier tot de regels uit het decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding omwille van de leesbaarheid.

- Het centrum maakt zijn werking bekend aan de leerlingen en hun ouders ingeschreven in een school die behoort tot het werkgebied van het centrum. Daarbij geeft het centrum ten minste informatie over de rechten en plichten van ouders, leerlingen, de school en het centrum.
- De school kan vragen aan het CLB om begeleiding aan te bieden, maar kan het CLB geen begeleiding aan een leerling opleggen.
- De leerling beslist vanaf 12 jaar zelf of hij begeleiding wil of niet, op voorwaarde dat de leerling bekwaam is. In de andere gevallen beslissen de ouders.
- In tegenstelling tot de overige begeleiding is instemming voor leerplichtbegeleiding en profylactische maatregelen niet vereist, noch van de ouders, noch van de leerling, ongeacht de leeftijd en bekwaamheid. Dit is een uitzondering op het decreet rechtspositie minderjarigen. Wil de leerling en/of

ouders niet ingaan op het begeleidingsaanbod over leerplicht, dan is het CLB verplicht dit te melden aan de overheid.

- Het CLB blijft instaan voor een leerling die van school veranderd tot de leerling ingeschreven is in een school dat met een ander CLB samenwerkt.
- Een leerling die “niet ingeschreven” is blijft onder de hoede van het CLB van de school waar de leerling voordien ingeschreven was, tot het einde van de niet-inschrijving (nieuwe inschrijving, verhuis buitenland, thuisonderwijs, overlijden...).
- Het CLB gaat in op elke zorgvraag van een ouder en/of leerling die ingeschreven is in een school waar het CLB mee samenwerkt en die handelt over het verhogen van de slaagkansen en het beperken en het voorkomen van risicogedrag van leerlingen.
- Het CLB zorgt voor een gerichte doorverwijzing waar nodig. Desgevallend werkt het samen met externen om de vertaling naar de schoolse context te verzekeren.

Het multidisciplinair dossier

Voor elke leerling voor wie een begeleiding wordt gestart, legt het CLB één multidisciplinair dossier aan. De regelgeving die op het dossier van toepassing is, is vrij uitgebreid en strikt en bepaalt *welk soort* gegevens het dossier moet bevatten. Eenvoudig gesteld bevat het multidisciplinair dossier van de leerling de gegevens van de verplichte begeleiding (de gegevens uit de systematische contactmomenten en de acties/interventies in het kader van de leerplichtbegeleiding) én de gegevens uit de vraaggestuurde begeleiding.

Hoe die gegevens opgenomen worden in het dossier, en wie tot welke gegevens *toegang* heeft, wordt bepaald door de spelregels van de privacywetgeving, het decreet rechtspositie van de minderjarige in de jeugdhulp en de wet op de patiëntenrechten.

Sinds september 2011 hanteren alle CLB's een elektronisch leerlingendossier (LARS: Leerlingen Administratie en Registratie Systeem). Dit systeem vergemakkelijkt de uitwisseling van dossiers tussen CLB's en laat tegelijk toe om te voldoen aan de verplichtingen die CLB's hebben om bepaalde gegevens te rapporteren aan de overheid.

Gegevensoverdracht

Centra voor leerlingenbegeleiding bezorgen aan de overheid gegevens van somatische, psychologische, pedagogische en sociale aard zodat de regering op basis hiervan beleidsopties kan formuleren. Welke gegevens CLB precies moet leveren en hoe die gegevens bezorgd moeten worden, bepaalt de overheid. Het spreekt vanzelf dat de wettelijke bepalingen over de persoonlijke levenssfeer gerespecteerd worden.

Werkingsgebied

Centra voor leerlingenbegeleiding werken samen met scholen uit hun werkingsgebied. Elk werkingsgebied is een “geografisch aaneensluitend gebied”. Uitzondering zijn de scholen voor buitengewoon onderwijs en de erkende vormingen.

Algemene werkingsprincipes

Het decreet beschrijft aan de hand van enkele werkingsprincipes op welke manier het CLB zijn opdracht dient te vervullen. Hieronder gaan we in op de belangrijkste werkingsprincipes in relatie tot leerlingen, ouders en scholen.

Onafhankelijk en in het belang van de leerling

De meerwaarde van het CLB ligt in de onafhankelijke positie van een centrum t.a.v. de school en ouders. Dit garandeert een 'onbevangen' opstelling t.a.v. leerlingen. Het geeft leerlingen en ouders de mogelijkheid om tegenover het oordeel van de school een tweede opinie aan het CLB te vragen, bijvoorbeeld bij een leerprobleem. Het CLB garandeert een objectieve aanpak, ongeacht de mening van de school. Bovendien kan die onafhankelijke positie een vertrouwensband scheppen, een voorwaarde voor goede begeleiding. Uiteraard staat het belang van de leerling altijd centraal.

Leerling- en schoolnabij

Vanuit het werkingsprincipe subsidiariteit (zie verder) is het logisch dat leerlingenbegeleiding door het CLB zich heel dicht bij de leer- en leefwereld van de leerling afspeelt. We ambiëren een begeleiding die zo weinig mogelijk ingrijpend is voor de leerling. Uiteraard mag dit niet ten koste gaan van de effectiviteit van de begeleiding.

Leerling- en schoolnabij werken betekent daarnaast dat leerling (en ouders) en school actief betrokken worden bij de begeleiding door het CLB. Alleen dan komen we tot haalbare oplossingen voor de hulpvragen waarmee leerlingen, ouders en scholen zich tot het CLB wenden.

Dit betekent ook dat het CLB in zijn samenwerking met de school het pedagogisch project van de school respecteert.

Kosteloos

Alle begeleidingstussenkomsten van het CLB zijn gratis, zowel voor leerlingen en ouders als voor scholen. Het CLB mag zich dus niet laten betalen voor een begeleidingstraject of voor een advies.

Subsidiar en emancipatorisch

De CLB-medewerker zal zich niet als dé deskundige opstellen, maar eerder als iemand die in overleg met de leerling, de ouders, de school en de leerkracht mee op zoek gaat naar mogelijke antwoorden. Daarbij probeert hij de leerling, ouders en de school zelf te betrekken en vaardigheden aan te leren, zodat ze nieuwe vragen, noden of problemen meer autonoom kunnen aanpakken en minder hulpafhankelijk worden. Leerlingenbegeleiding werkt emancipatorisch: de begeleiding is gericht op competentieontwikkeling, zodat jongeren zelf hun ontwikkeling in handen leren nemen.

Multidisciplinair

Gezien de ruime invulling van leerlingenbegeleiding is het noodzakelijk dat het CLB-team multidisciplinair samengesteld is. Vanuit verschillende disciplines naar vragen en problemen kijken, is van onschatbaar belang. Een individueel personeelslid kan niet op alle begeleidingsterreinen een even diepgaande deskundigheid opbouwen, dus is het goed om terug te kunnen vallen op zijn team. Dit team bestaat uit

psychologisch/pedagogisch geschoolde medewerkers, maatschappelijk werkers, artsen en sociaal verpleegkundigen. Dat biedt leerlingen, ouders en school een brede en holistische aanpak.

Discreet

CLB-medewerkers zijn hulpverleners, en daardoor gebonden door het beroepsgeheim. Geheimhouding van gegevens wordt dus gegarandeerd. Daarmee is de CLB'er gebonden aan strengere regels dan leerkrachten en scholen, die ambtsgeheim hebben. Concreet wil dat zeggen dat (ook) scholen geen inzage hebben in CLB-gegevens. Op het thema beroepsgeheim wordt in een apart deel uitgebreider ingegaan.

Mission Statement van de CLB

Bovenstaande werkingsprincipes zijn niet nieuw voor het CLB, en vormen eigenlijk al sinds de start van de centra voor leerlingenbegeleiding in 2000 de rode draad doorheen de CLB-werking.

De centra schreven hun engagement en deontologie neer in een gezamenlijke Mission Statement van de sector (2003).

Mission Statement van de CLB

De Centra voor Leerlingenbegeleiding ondersteunen de leerlingen, hun ouders, de leerkrachten en de schooldirecties in alle Nederlandstalige scholen van hun werkgebied bij het verhogen van het welbevinden van de leerlingen. Zij gaan daarbij uit van de vragen en problemen van de leerlingen. Zij begeleiden de leerlingen door nieuwe perspectieven te openen in hun ontwikkeling tot zelfstandige volwassenen en volgen systematisch of vraaggestuurd de gezondheid en het welbevinden van de leerlingen op.

De Centra werken samen met de leerlingen, de ouders, de leerkrachten, de scholen en andere betrokken instanties in vier domeinen: het leren en studeren, de onderwijsloopbaan, de preventieve gezondheidszorg en het psychisch en sociaal functioneren.

De Centra garanderen door hun teamwerking een multidisciplinaire aanpak in deze vier domeinen. Zij doen onderzoek, verstrekken informatie en advies en begeleiden, op vraag van leerlingen, ouders, leerkrachten of schooldirecties en dit, waar nodig, in samenwerking met externe diensten.

Waarden en principes

Vertrouwen: de basis voor de relatie tussen het Centrum en zijn cliënten (de leerling, zijn ouders, de leerkracht en de schooldirectie) is wederzijds vertrouwen.

Onafhankelijk: de Centra treden onafhankelijk op met als belangrijkste doelstelling het welzijn van de leerling.

Discreet: de Centra garanderen discretie vanuit een respect voor alle betrokkenen.

Respect voor de privacy: de Centra verzamelen en gebruiken enkel gegevens die relevant zijn voor de uitvoering van hun opdracht.

Deskundig: alle medewerkers van de Centra waken over hun deskundigheid en bekwamen zich steeds verder in functie van hun taak.

Laagdrempelig: de Centra stemmen hun werking af op en staan open voor hun doelgroepen. De begeleiding is kosteloos.

Preventief: de Centra ondernemen, waar noodzakelijk en nuttig, tijdig actie om samen met alle betrokken partijen het welzijn van de leerlingen te vrijwaren of te bevorderen.

Emancipatorisch: de Centra werken samen met de school aan de versterking van de eigen verantwoordelijkheid van de leerling en stimuleren zij ontwikkeling tot zelfredzaamheid, zelfvertrouwen en zelfsturing met respect voor de identiteit van de leerling.

Maatschappijgericht: de Centra houden voeling met de maatschappelijke evoluties en houden hiermee rekening bij de uitvoering van hun opdracht.

Teamwerk: de Centra werken multidisciplinair.

Prioriteit: de Centra besteden bijzondere aandacht aan leerlingen die bedreigd zijn in hun ontwikkeling of opgroeien in een risicovolle omgeving.

Leerlingenbegeleiding door CLB

4 domeinen

Psychisch en sociaal functioneren

Het CLB kan, net zoals het onderwijs, niet ongevoelig blijven voor heel wat maatschappelijke problemen die rechtstreeks of onrechtstreeks met opvoeding en school te maken hebben. We denken aan drugs, aids, pesten, spijbelen, faalangst, uitsluiting, echtscheiding... Als CLB staan we professioneel gezien na de school het dichtst bij de leerling. Het psychisch en sociaal functioneren van een leerling heeft rechtstreeks invloed op zijn welbevinden en schoolse beleving en vice versa. De praktijk leert dat het CLB op dat vlak ingaat op heel wat individuele hulpvragen. Het CLB zal de school in eerste instantie versterken via consultatieve leerlingenbegeleiding of inhoudelijke expertise. Indien nodig gaat het zelf individueel aan de slag met de leerling, al dan niet in samenwerking met gespecialiseerde partners uit de jeugdhulpverlening.

Onderwijsloopbaanbegeleiding

Onderwijsloopbaanbegeleiding streeft ernaar dat elk kind en elke jongere de onderwijsloopbaan kan doorlopen die de meeste ontplooiingskansen biedt. De meest voor de hand liggende invulling is studiekeuzebegeleiding, maar dat op zich dekt de lading niet. Er komt meer kijken bij een onderwijsloopbaan dan enkel de studie- of beroepskeuze op scharniermomenten en dus omvat ook de begeleiding meer dan dat alleen. Uiteraard is objectieve en volledige informatieverstrekking onontbeerlijk. Informatie over mogelijke beroepen en studierichtingen en ook over de mogelijke trajecten en overgangen in het onderwijslandschap is een noodzakelijke voorwaarde om een onderwijsloopbaan te kunnen realiseren. Er zit een educatieve component in die leerlingen in staat moet stellen zelfstandig hun loopbaan te plannen. Onverwachte overstappen naar een andere onderwijsvorm of -richting vragen extra aandacht om ze vlot te laten verlopen. Jongeren die om welke reden dan ook bedreigd zijn in hun leerkansen, door bijvoorbeeld een functionele beperking of sociaal-economische factoren, hebben nood aan afstemmingszorg en intensievere onderwijsloopbaanbegeleiding. Bijkomende inspanningen zijn voor hen noodzakelijk.

Het CLB zorgt op cruciale momenten voor informatie over het volledige onderwijslandschap en biedt een methodiek aan rond keuzebegeleiding. School en CLB maken daarover onderlinge werkafspraken.

Daarnaast besteedt het CLB extra aandacht aan leerlingen die blijven vastzitten met hun keuze, beginnende spijbelaars, zittenblijvers en leerlingen die het risico lopen op vroegtijdig schoolverlaten.

Preventieve gezondheidszorg

Gezondheid is veel meer dan “afwezigheid van ziekte”: het is een vorm van welzijn. Met die ruime opvatting benaderen we gezondheid, waarin het lichamelijk, psychisch en sociaal welzijn een evenwaardige rol spelen. We bedoelen daarmee niet alleen de huidige gezondheidstoestand van de leerlingen, maar evengoed hun gezondheidstoestand op langere termijn.

Omdat het CLB werkt met schoolgaande kinderen, is het dé geschikte organisatie om preventieve activiteiten inzake gezondheidszorg te ontwikkelen. Het CLB kijkt daarbij naar gezondheid als een wisselwerking tussen de leerling en zijn omgeving. Cruciaal in een holistische en ecologische visie op gezondheid is het aanreiken van elementen om de leerling te “empoweren” en de context te beïnvloeden, opdat de leerling zelf zijn gezondheid in handen kan nemen in een zorgnetwerk.

Het CLB organiseert in het kader van preventieve gezondheidszorg systematische contactmomenten voor alle leerlingen uit het werkgebied. Deze momenten werden vastgelegd rond cruciale leeftijden in de ontwikkeling van kinderen. Elke leerling komt doorheen zijn schoolloopbaan 5 keer in contact met het CLB in het kader van een systematisch contactmoment. Het CLB biedt daarnaast vaccinaties aan en neemt profylactische maatregelen om de verspreiding van besmettelijke ziektes te voorkomen.

Leren en studeren

Het CLB helpt bij leren en studeren. Uiteraard speelt de school hier de belangrijkste rol. Maar het CLB helpt ook bij leren en studeren. Want dat gaat niet voor alle leerlingen even vlot. Loopt het leren van een leerling vast, dan kijken school en CLB in onderling overleg waar het probleem zich situeert. In dialoog met alle betrokkenen probeert het CLB tot een haalbaar en gedragen plan van aanpak te komen.

Het leerlinggebonden aanbod: kernactiviteiten

Het leerlinggebonden aanbod vertrekt steeds vanuit een zorgvraag die betrekking heeft op het welbevinden van de leerling met het oog op het vrijwaren of versterken van zijn leerproces of de onderwijsloopbaan nu of in de toekomst. Het leerlinggebonden aanbod heeft altijd betrekking op één of meer geïdentificeerde leerlingen. Het begeleidingstraject dat een CLB voor deze leerling(en) uitstippelt, bestaat altijd uit een aaneenschakeling van een of meer van deze kernactiviteiten:

Onthaal

Centra voor leerlingenbegeleiding zijn de meest laagdrempelige vorm van hulpverlening in Vlaanderen. Vandaar dat het CLB uitermate goed gepositioneerd is om een breed onthaal van mogelijke zorgvragen aan te bieden. Die vragen kunnen komen van de cliënt zelf, uit zijn omgeving, de school of een netwerkpartner. Het CLB zal het aanmeldingssignaal beluisteren en indien nodig zorgen voor de verder vraagverheldering of andere vormen van hulp, of verwijzen naar waar de vraagsteller het best terecht kan.

Vraagverheldering

Als dat nodig blijkt zal het CLB samen met de cliënt, de school of een netwerkpartner de problemen inventariseren, systematisch in kaart brengen en ontrafelen. Meteen wordt er al bekeken of er oplossingsalternatieven bestaan die vervolgens getoetst worden aan een mogelijk aanbod.

Handelingsgericht advies

Na de vraagverheldering volstaat het soms om aan de betrokkenen informatie en handelingsgericht advies over keuzemogelijkheden en gedragsalternatieven te geven. De informatie kan bijvoorbeeld gaan over het onderwijs in Vlaanderen, de aansluiten tussen het onderwijs en de arbeidsmarkt, welzijns- en gezondheidsvoorzieningen. Ook wordt eventuele hulp aan de cliënt of aan personen uit de leefomgeving aangeraden. Handelingsgericht advies aan leerkrachten om hun draagkracht te versterken bij de opvang van leerlingen met zorgvragen behoort ook tot de mogelijkheden.

Handelingsgerichte diagnostiek

In andere situaties, bijvoorbeeld als er een diepgaandere analyse nodig is van zorgvragen, zal het CLB in overleg met de leerling en zijn context (ouders, school...) een diagnostisch traject opstarten om beter zicht te krijgen op de problematiek en de onderwijsnoden van een leerling en op mogelijke oplossingen. Het CLB volgt daarbij steeds de methodiek van handelingsgerichte diagnostiek. Het centrum neemt zowel verhelderende, onderkende als indicerende diagnostische vraagstellingen op en maakt bij de analyse hiervan gebruik van wetenschappelijk verantwoorde methoden en, waar die voorhanden zijn, van vastgelegde standaarden. Dat kan in samenwerking met externen zijn. Het handelingsgericht diagnostisch traject resulteert in een advies aan de betrokkenen. Bij leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften kan dit uitmonden in een advies over ondersteunende maatregelen in onderwijs, geformaliseerd in een verslag of een gemotiveerd verslag, zoals bepaald in de onderwijsregelgeving;

Begeleiding

Het CLB biedt ook zelf individuele begeleiding aan leerlingen, bijvoorbeeld in geval van psychische en/of sociale problemen of in geval van moeilijkheden bij de studie- en beroepskeuze. Daarbij wordt in eerste instantie gefocust op het samen met de cliënt zoeken naar antwoorden en oplossingen voor de problematische situatie.

Draaischijffunctie

Het centrum werkt samen met relevante netwerkpartners in functie van de begeleiding van de leerling en de ondersteuning van ouders, de school of personen uit de leefomgeving. De samenwerking is erop gericht de leerlingenbegeleiding door school en CLB te versterken.

Het centrum zet deze activiteit in als het eigen aanbod van het centrum ontoereikend is. In dat geval wordt de leerling op basis van een indicatiestelling doorverwezen naar een schoolextern aanbod. Het centrum zorgt hierbij – in gedeelde verantwoordelijkheid met het schoolextern aanbod – voor een warme toeleiding naar het schoolextern aanbod en terugkoppeling van het extern aanbod naar de school in functie van een afstemming op het onderwijstraject en de leerlingenbegeleiding. Het beroepsgeheim van CLB en het beroepsgeheim van partners in de jeugdhulpverlening maken deze uitwisseling van informatie mogelijk. Uiteraard gebeurt dit allemaal met toestemming van de leerling en/of zijn ouders.

Ingebed in een continuüm van zorg op school

De verschillende CLB-netten en de onderwijskoepels ontwikkelden de afgelopen jaren een gemeenschappelijk gedragen continuüm van zorg op school, in het kader van het project Protocollering van diagnostiek in onderwijs en CLB. Dit continuüm van zorg werd begin 2015 geactualiseerd naar aanleiding van het zgn. 'M-decreet' (Decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften).

Het continuüm beschrijft hoe zorg zeer breed en algemeen start, gericht op alle leerlingen, en gaandeweg specifiek en individueler kan worden naargelang de specifieke onderwijsbehoeften van leerlingen.

Zorg begint bij algemene preventie – brede basiszorg

De school met de leerkracht als spilfiguur stimuleert de totale ontwikkeling van alle leerlingen, via een krachtige leeromgeving, en probeert problemen te voorkomen. Het schoolteam werkt actief aan het versterken van

beschermende factoren en het verminderen van risicofactoren. Alle leerlingen worden door de leerkracht(en) systematisch opgevolgd. Dit alles gebeurt vanuit een zorgvisie.

De verantwoordelijkheid voor de regie én voor de uitvoering van preventieve acties op klas- of schoolniveau ligt bij de school. Bij de uitbouw en invulling van de basiszorg kan de school beroep doen op de pedagogische begeleiding.

Sommige leerlingen hebben nood aan verhoogde zorg

Indien de proactieve en preventieve acties in de brede basiszorg niet meer volstaan om tegemoet te komen aan de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van één of meerdere leerlingen wordt verder gegaan naar de fase verhoogde zorg. Voor deze leerlingen voorziet het schoolteam extra zorg onder de vorm van remediërende, differentiërende, compenserende of dispenserende maatregelen, afgestemd op hun behoeften². Deze verhoogde zorg wordt bij voorkeur gerealiseerd door de klasleerkracht(en) in samenspraak met het zorgteam.

De ouders worden als ervaringsdeskundigen en verantwoordelijk voor de opvoeding nauw betrokken bij de verhoogde zorg. Met de leerling wordt een dialoog aangegaan met als doel hem actief te betrekken, te motiveren en te komen tot gedeelde verantwoordelijkheid. Om samenwerking te stimuleren bespreekt het schoolteam de reden van de verhoogde zorg eveneens met de leerling.

Om leerkrachten en schoolteamleden te coachen en te ondersteunen bij het bieden van deze zorg kan de school de pedagogische begeleiding en het CLB aanspreken die zich daarbij overeenkomstig hun opdracht actief opstellen. School en CLB werken nauw samen om leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften op te volgen en waar nodig specifieke interventies uit te werken. Het opstarten van een individueel traject met de leerling door het CLB, valt binnen uitbreiding van zorg.

Uitbreiding van zorg voor enkele leerlingen

Voor een aantal leerlingen volstaat de verhoogde zorg niet. In dit geval betreft het schoolteam in overleg met de ouders en/of de leerling tijdig het CLB-team. Als schoolexterne dienst is het CLB ook steeds rechtstreeks toegankelijk voor leerlingen en ouders. Doorheen de uitbreiding van zorg zet de school de maatregelen uit de fase van verhoogde zorg onverkort verder. Het CLB start in deze fase meestal een handelingsgericht diagnostisch traject en gaat samen met leerling, ouders en schoolteam actief op zoek naar oplossingen. Het CLB neemt de regie op zich voor het verloop van het traject. Het CLB richt zich daarbij op een uitgebreide analyse van de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de leerling en op de ondersteuningsbehoeften van de leerkracht(en) en ouders met het oog op het formuleren van adviezen voor het optimaliseren van het proces van afstemming van het onderwijs- en opvoedingsaanbod op de noden van de leerling³. De opvolging van deze adviezen kan gebeuren binnen de verschillende fasen van het zorgcontinuüm.

Het CLB kan een gemotiveerd verslag opmaken dat toegang geeft tot geïntegreerd onderwijs wanneer dit, in combinatie met compenserende of dispenserende maatregelen, nodig en voldoende geacht wordt om de

² Zie: omschrijving fase van verhoogde zorg in M-decreet

³ Geïnspireerd op de omschrijving van fase van uitbreiding van zorg in het M-decreet

leerling het gemeenschappelijk curriculum⁴ te laten volgen. Indien ondersteuning vanuit het geïntegreerd onderwijs wordt ingezet, volgen school en CLB dit op binnen de fase van uitbreiding van zorg.

Wanneer de maatregelen die nodig zijn om de leerling binnen het gemeenschappelijk curriculum te blijven meenemen, ofwel disproportioneel, ofwel onvoldoende zijn, kan het CLB een verslag opmaken dat toegang geeft tot het buitengewoon onderwijs.

Het CLB neemt zijn draaischijffunctie op ten aanzien van relevante externen, zowel diagnostische als hulpverlenende instanties. Het CLB zorgt er voor dat inbreng van externen maximaal kan afgestemd worden op de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de leerling en de ondersteuningsbehoeften van leerkrachten en ouders.

Individueel aangepast curriculum

Wanneer in de adviesfase van het HGD-traject blijkt dat de aanpassingen die nodig zijn om een leerling binnen de school mee te nemen binnen een gemeenschappelijk curriculum⁵, ofwel disproportioneel, ofwel onvoldoende zijn, wordt voor de leerling een verslag opgesteld. De opmaak van een verslag voor toegang tot het buitengewoon onderwijs en de studievoortgang op basis van een individueel aangepast curriculum houdt geen automatische overstap naar een school voor buitengewoon onderwijs in. Ouders kunnen met dat verslag hun kind inschrijven in een school voor buitengewoon onderwijs of aan een school voor gewoon onderwijs de vraag stellen om hun kind een individueel aangepast curriculum te laten volgen.

School, pedagogische begeleiding en CLB: partners in leerlingenbegeleiding

Een leerling staat uiteraard nooit los van zijn context en daar speelt de school een prominente rol in. Het is verkeerd te denken dat leerlingenbegeleiding enkel de taak van het CLB zou zijn. Het tegendeel is waar: leerlingenbegeleiding is de taak van school en CLB samen. Het decreet leerlingenbegeleiding van 2018 legt de eindverantwoordelijkheid voor leerlingenbegeleiding expliciet bij de school. Daarmee verankert de decreetschrijver de belangrijke rol van interne leerlingenbegeleiding als integraal deel van het onderwijsgebeuren voor alle fasen van het zorgcontinuüm.

Op eigen initiatief kan de school aan pedagogische begeleiding (PBD) en CLB vragen om haar hierin te ondersteunen. Het is de ambitie van het decreet om de rol- en taakverdeling op vlak van het ondersteunen van de school te verscherpen. PBD en CLB hebben hierin beide een rol te spelen. Een goede samenwerking tussen school, PBD en CLB komt een betere begeleiding van de leerlingen ten goede.

Hieronder verduidelijken we wat scholen kunnen verwachten op vlak van ondersteuning door PBD en CLB en hoe beide hierin kunnen samenwerken.

⁴ Omschrijving gemeenschappelijk curriculum in M-decreet: de goedgekeurde leerplannen die ten minste herkenbaar de doelen bevatten die noodzakelijk zijn om de eindtermen te bereiken of de ontwikkelingsdoelen na te streven en de schoolgebonden planning voor het nastreven van de leergebiedoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen

⁵ In het M-decreet wordt het gemeenschappelijk curriculum omschreven als: 'de goedgekeurde leerplannen die ten minste herkenbaar de doelen bevatten die noodzakelijk zijn om de eindtermen te bereiken of de ontwikkelingsdoelen na te streven en de schoolgebonden planning voor het nastreven van de leergebiedoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen.'

Scholen kunnen aan hun **PBD** vragen om hen te ondersteunen in het uitwerken, implementeren en evalueren van een beleid op leerlingenbegeleiding. Afhankelijk van de vraag kunnen de PBD's zelf trajecten begeleiden of via hun makelaarsfunctie scholen doorverwijzen naar andere externe diensten.

In de fase van de brede basiszorg heeft het **CLB** een signaalfunctie naar het beleid van de school. In de fase van verhoogde zorg wordt het CLB ingeschakeld wanneer de schoolinterne begeleiding niet volstaat. Via consultatieve leerlingenbegeleiding kan het CLB inhoudelijke expertise inbrengen in de school. Naast een signaalfunctie en consultatieve leerlingenbegeleiding begeleidt het CLB leerlinggebonden trajecten. Met de focus van de leerling voor ogen helpt het CLB voor die leerling onderwijs op maat vorm te geven. Het doel van het CLB is het versterken van de leerling.

Het decreet koppelt de opdracht van het CLB in scholen dus aan de fasen van het zorgcontinuüm. Voor de ondersteuning door de PBD is dat niet het geval. Toch kiezen we er hieronder voor om de ondersteuning van scholen in de fasen van het zorgcontinuüm onder te brengen. Het biedt een zinvol kader, op voorwaarde dat dit niet te strikt wordt gelezen: in een continuüm lopen fasen in elkaar over. Continuüm betekent een doorlopend, aansluitend geheel. Daarom kiezen we in onderstaande tabel voor stippellijnen tussen de fasen. Dat veronderstelt ook dat wat gebeurt in eerdere fasen van het zorgcontinuüm wordt verdergezet in de daaropvolgende fasen. Goede afspraken maken over wie wat doet voor welke leerlingen is belangrijker dan precies te situeren in welke fase dit gebeurt.

Onderstaand schema heeft niet de ambitie om het zorgcontinuüm in al zijn facetten te omschrijven. De focus van deze tekst ligt op de rol van PBD en CLB in het versterken van leerlingenbegeleiding op school en hoe ze hierbij samenwerken.

	PBD	CLB
Doelgroep	Scholen	Leerlingen, ouders én scholen
Focus	Procesmatige ondersteuning van het beleid en het schoolteam (pedagogisch-didactisch, beleid inzake leerlingenbegeleiding, beleidsvoerend vermogen) met het oog op de kwaliteit van onderwijs.	Gericht op de leerling en zijn context en op groepen van leerlingen (signaalfunctie en inhoudelijke expertise inzake leerlingenbegeleiding) met aandacht voor draaischijffunctie en continuïteit van zorg. Naast het aanbod ter versterking van het schoolteam kunnen leerlingen en ouders uiteraard ook rechtstreeks bij het CLB aankloppen met hun hulpvragen. Het CLB verkent de vraag en zet de gepaste kernactiviteiten in.
Brede basiszorg (fase 0)	<p>1. Brede basiszorg helpen uitbouwen</p> <p>Op vraag van de school ondersteunt de PBD het schoolteam om een sterke brede basiszorg uit te bouwen met het oog op een kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen. Deze ondersteuning kan betrekking hebben op de vier begeleidingsdomeinen (leren en studeren, psychisch en sociaal functioneren, onderwijsloopbaan, preventieve gezondheids-zorg). Enkele voorbeelden (zonder volledig te willen zijn) van hoe de PBD schoolteams kan ondersteunen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • op pedagogisch–(vak)didactisch vlak; • bij de uitbouw van professioneel intern overleg inzake leerlingenbegeleiding; • bij de uitbouw van een beleid vanuit de kenmerken van het beleidsvoerend vermogen; • bij de ontwikkeling van een krachtige leeromgeving voor alle leerlingen; • bij verbindend schoolklimaat, klasmanagement, groepsdynamica, groepsvormingsprocessen; • bij het omgaan met verschillen; • bij het uittekenen van een zorgbeleid, een gelijke kansenbeleid en in het communiceren hierover met ouders; • ... <p>De PBD kan schoolteams hierin professionaliseren, bijvoorbeeld via begeleidingstrajecten, het opstarten van lerende netwerken, het aanbieden van vormingen ...</p> <p>2. Makelaarsfunctie</p> <p>De PBD heeft kennis van het aanbod aan nascholingen/vormingen rond het beleid op de leerlingenbegeleiding op zich en rond specifieke relevante thema's binnen het beleid of kent de partners waarnaar ze kan doorverwijzen.</p>	<p>1. Signaalfunctie</p> <p>Het CLB heeft een signaalfunctie naar het beleid van de school: indien het centrum vaak terugkerende problemen vaststelt, hardnekkige problemen, problemen waarbij de oorzaak mogelijk in de context van de school zit ... brengt het centrum de school hiervan op de hoogte.</p> <p>Het CLB beschikt vanuit eigen leerlinggebonden trajecten en vanuit de systematische contacten over relevante kwantitatieve en kwalitatieve gegevens om de school zicht te geven op specifieke kenmerken en noden van de leerlingenpopulatie in de school en signaleert dat aan de school. Bijvoorbeeld: een CLB-team merkt dat verschillende leerlingen van dezelfde school naar het CLB stappen ten gevolge van pestgedrag.</p> <p>2. Inhoudelijke expertise aanreiken op vraag van de school</p> <p>CLB-medewerkers beschikken door hun ervaring met het werken met individuele leerlingen en groepen van leerlingen vaak over heel wat inhoudelijke expertise die ook van pas kan komen bij de ontwikkeling, implementatie en evaluatie van het schoolbeleid op leerlingenbegeleiding. Hoewel het decreet hier nergens naar verwijst, kan het CLB vanuit haar zicht op de zorgvragen inhoudelijke input leveren aan de brede basiszorg in de school. Dat zal steeds gebeuren op vraag van de school, en bij voorkeur in samenwerking met de PBD. De CLB-medewerker zal nooit de trekker of eindverantwoordelijke zijn van projecten op school die de brede basiszorg (of verhoogde zorg) sterker maken, maar laat de verantwoordelijkheid voor het uitbouwen van het beleid rond leerlingenbegeleiding bij de school.</p> <p>3. Specifieke taak voor preventieve gezondheidszorg.</p> <p>Het CLB staat in voor de vaccinaties en de verplichte opdrachten inzake profylaxe van besmettelijke ziekten. Het CLB werkt hiervoor samen met het agentschap Zorg en Gezondheid. Het centrum doet dit in nauwe samenwerking met de school.</p> <p>Daarnaast organiseert het centrum systematische contactmomenten voor alle leerlingen in de eerste kleuterklas, het eerste leerjaar, het derde leerjaar, het zesde leerjaar en het 1ste leerjaar van de tweede graad secundair onderwijs of de overeenkomstige leeftijdscohortes. Het CLB-team besteedt hierbij ook aandacht aan het psychisch en sociaal welzijn.</p>

		<p>4. Specifieke taak voor onderwijsloopbaanbegeleiding.</p> <p>Op scharniermomenten verstrekt het centrum aan alle leerlingen en ouders objectieve en volledige informatie over de structuur en de organisatie van het Vlaamse onderwijslandschap. De school werkt actief mee aan de organisatie en uitvoering van deze informatiemomenten.</p>
Verhoogde zorg (fase 1)	<p>Waar nodig en wenselijk ondersteunt de PBD op vraag van de school leraren bij het versterken van hun pedagogisch-didactisch handelen voor leerlingen in de fase van verhoogde zorg. Bijvoorbeeld bij het realiseren van redelijke aanpassingen (zoals compenseren en dispensereren) binnen het gemeenschappelijk curriculum voor leerlingen of groepen met onderwijsbehoeften waaraan ondanks de brede basiszorg nog niet in voldoende mate tegemoet gekomen is. Dit maakt deel uit van het takenpakket van elke pedagogisch begeleider.</p> <p>De PBD reikt scholen, leraren en schoolteams een professionaliseringsaanbod aan in het begeleiden van leerlingen die nood hebben aan extra ondersteuning.</p>	<p>Handelingsgericht advies en consultatieve leerlingenbegeleiding</p> <p>Handelingsgericht advies en consultatieve leerlingenbegeleiding zijn twee kernactiviteiten die qua finaliteit en werkwijze zeer sterk op elkaar lijken maar toch te onderscheiden zijn.</p> <p>De kernactiviteit handelingsgericht advies is van toepassing wanneer een leerling (en/of zijn ouders) zelf naar het CLB komt⁶, of wanneer de school met toestemming van de leerling/ouders met het CLB overlegt⁷.</p> <p>De kernactiviteit consultatieve leerlingenbegeleiding is van toepassing wanneer het CLB het schoolteam versterkt in het omgaan met nog niet aangemelde (groepen van) leerlingen. Een school kan immers ook vragen aan het CLB om eens mee na te denken over een leerling (of leerlingengroep) zonder dat die leerling al formeel moet aangemeld zijn of bekend zijn bij het CLB, bijvoorbeeld om de maatregelen die de school neemt in de fase van verhoogde zorg te evalueren en waar nodig bij te stellen. Het gaat hierbij altijd over een specifieke leerling of over enkele leerlingen met gelijke noden⁸. Op dat moment registreert het CLB niet in het leerlingendossier LARS.</p>

⁶ Zoals hoger aangegeven, kunnen leerlingen en ouders ook rechtstreeks naar het CLB toestappen met een hulpvraag. Het CLB verkent samen met leerling en ouders de hulpvraag (kernactiviteiten onthaal en vraagverheldering), en kiest op basis daarvan de best aansluitende kernactiviteit. Vanuit het werkingsprincipe subsidiariteit en emancipatorisch werken geeft het CLB waar mogelijk een handelingsgericht advies aan de leerling/ouders waarmee de leerling/ouders zelf verder kunnen. Handelingsgericht advies = advies aan de leerling, de ouders over keuzemogelijkheden en gedragsalternatieven of eventueel bepaalde hulp. Indien dat niet volstaat, kan er een handelingsgericht diagnostisch traject of een begeleiding opgestart worden.

⁷ Het inzetten van begeleidingstussenkomsten door CLB (en daarmee samenhangend het registreren van activiteiten in Lars als leerlingendossier) veronderstelt toestemming van leerling/ouders. In de meeste gevallen meldt een school pas aan bij het CLB nadat ze de zorg omtrent de leerling besproken heeft met de leerling/ouders in kwestie en de leerling/ouders akkoord zijn dat hierover met het CLB overlegd wordt. Dit strookt met de omschrijving van verhoogde zorg bij artikel 5 uit de Memorie van Toelichting: *“Deze fase wordt ingezet na aanmelding van de leerling (door de school) bij het centrum. De zorgverantwoordelijke/leerlingbegeleider of het team van zorgverantwoordelijken/leerlingbegeleiders neemt in deze fase een belangrijke plaats in. Interne afspraken zorgen voor een goede samenwerking in deze fase. De school zorgt in deze fase ook voor voldoende, duidelijke en transparante communicatie naar alle betrokken actoren. Indien nodig heeft de school bijzondere aandacht voor communicatie met kwetsbare ouders.”* Vanuit het bovenstaande beschouwen we het overleg met/op de school op een multidisciplinair overleg (MDO) of cel leerlingenbegeleiding over een aangemelde (en dus niet anonieme) leerling die op de hoogte is als handelingsgericht advies.

⁸ Dit sluit aan bij de bepaling in het decreet dat leerlingen en ouders zich niet kunnen verzetten tegen het inzetten van de kernactiviteiten signaalfunctie en consultatieve leerlingenbegeleiding door het CLB (art. 9, 3°). Dit in tegenstelling tot het inzetten van handelingsgericht advies, wat wel een toestemming van leerling/ouders inhoudt.

<p>Uitbreiding van zorg (fase 2)⁹</p>	<p>1. Advies concretiseren in pedagogisch-didactisch handelen Aansluitend bij het handelingsgericht diagnostisch advies van het CLB kan de school een beroep doen op de PBD om dit te concretiseren met het oog op het pedagogisch-didactisch handelen.</p> <p>2. Pedagogisch begeleiders competentieontwikkeling (PBC) en het ondersteuningsmodel PBC bieden op de eerste plaats ondersteuning bij vragen in fase 2 en 3 van het zorgcontinuüm vanuit de rol die ze opnemen binnen het ondersteuningsmodel en de ondersteuning van leerlingen met een (gemotiveerd) verslag. Ze doen dat in verbinding met de andere (reguliere) pedagogisch begeleiders. Ze helpen leraren en ondersteuners bij het verbreden van de competenties die nodig zijn om in een inclusieve visie kwaliteitsvol onderwijs te bieden aan leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften. Daarbij gaat zowel aandacht naar de specifieke onderwijsbehoeften van de leerling als naar de ondersteuningsbehoeften van de leraren. PBC handelen vanuit een helikopterperspectief en indien nodig met een makelaarsfunctie.</p>	<p>1. Handelingsgericht diagnostisch traject (HGD-traject) Als de zorg voor een leerling op school niet (meer) volstaat, stelt het schoolteam, in overleg met de ouders en/of de leerling, een leerlinggebonden vraag aan het CLB. Vaak zal dat gebeuren tijdens een MDO of een cel leerlingenbegeleiding. Het kan de start betekenen van een HGD-traject¹⁰. Het CLB neemt de regierol op en richt zich daarbij op een grondige analyse van de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de leerling en op de ondersteuningsbehoeften van de leerkracht(en) en ouders met het oog op het formuleren van een handelingsgericht diagnostisch advies voor de gewenste ondersteuning (o.a. op vlak van pedagogisch-didactisch handelen), waar alle betrokkenen achter kunnen staan. Het centrum bepaalt handelingsgericht welke kernactiviteit het zal inzetten om de hulpvraag te beantwoorden, met de bedoeling het onderwijs- en opvoedingsaanbod beter af te stemmen op de zorgvraag van de leerling.</p> <p>2. Begeleiding Het CLB biedt waar nodig en waar mogelijk individuele begeleiding aan de leerling (en zijn ouders). De focus ligt daarbij op het versterken van de leerling bij het omgaan met een problematische situatie. Door samen met hem op zoek te gaan naar oplossingen, wordt de leerling sterker en kan hij op eigen kracht verder.</p> <p>3. Draaischijffunctie Waar nodig en met toestemming van leerling/ouders werkt het CLB samen met externe hulpverleners, voor bijkomende diagnostiek en/of voor gespecialiseerde buitenschoolse hulpverlening. Het CLB treedt daarbij op als draaischijf en 'vertaler' tussen school en hulpverlening (de onderwijsbehoeften van de leerling vertalen en overbrengen naar de externe hulpverlening, de inzichten en aanbevelingen vanuit de externe hulpverlening vertalen naar de klaspraktijk).</p> <p>4. Gemotiveerd verslag en het ondersteuningsmodel</p>
--	---	--

⁹ Het doel van fase 2 is om via een handelingsgericht diagnostisch traject meer inzicht te krijgen in de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de individuele leerling en de ondersteuningsbehoeften van het schoolteam en ouders. Finaal leidt dat tot een pedagogisch-didactische vertaling van een handelingsgericht (diagnostisch) advies. Elk vanuit hun eigen bevoegdheid maken CLB en PBD hier samen met de school werk van.

¹⁰ Handelingsgerichte diagnostiek: een cyclisch zoek- en beslissingsproces van het centrum waarbij informatie over het individu en zijn omgeving wordt verzameld, geïntegreerd en afgewogen met als doel de problemen, de onderwijsnoden of de hulpvragen te objectiveren, te analyseren en te verklaren met het oog op adequate advisering voor het handelen. Voor de analyse wordt gebruik gemaakt van wetenschappelijk verantwoorde methoden, en als die voorhanden zijn, van vastgelegde standaarden. Bij leerlingen met een specifieke onderwijsgerelateerde behoefte wordt een handelingsgericht advies gegeven over ondersteunende maatregelen in onderwijs al of niet geformaliseerd als vermeld in de onderwijsregelgeving. Het proces verloopt volgens een systematische procedure, in samenwerking met de leerlingen, de ouders en de school met aandacht voor positieve kenmerken en met aandacht voor de wisselwerking en wederzijdse beïnvloeding van het individu en de omgeving.

		<p>Het HGD-traject kan uitmonden in een gemotiveerd verslag. Het gemotiveerd verslag dient – naast een duidelijke omschrijving van de onderwijsbehoeften van de leerling – een algemene omschrijving te bevatten van de ondersteuning die de school voor gewoon onderwijs nodig heeft en de wijze waarop de school voor buitengewoon onderwijs daaraan tegemoet kan komen.</p> <p>Het CLB bepaalt dan in samenspraak met de school en de ouders welke bijkomende inzet van middelen, hulp of expertise nodig is, voor de school of voor de leerling (al dan niet in zijn context). Het gemotiveerd verslag biedt een goede basis om vervolgens binnen het ondersteuningsmodel concrete afspraken te maken over de concrete invulling, omvang en duur van de ondersteuning.</p>
Individueel Aangepast Curriculum (fase 3)	<p>De PBD ondersteunt scholen buitengewoon onderwijs bij het beleid rond en het opmaken van groepswerkplannen en individuele handelingsplannen.</p> <p>De PBD ondersteunt scholen bij het uittekenen van een beleid rond een zorgzame overstap naar een individueel aangepast curriculum (IAC). Hij ondersteunt scholen gewoon onderwijs bij de afweging van de vraag van leerlingen om studievoortgang te maken op basis van een IAC. Bij het realiseren van een IAC spelen de pedagogisch begeleiders competentieontwikkeling (PBD) een expliciete rol. Ongeacht of de ondersteuning voor deze leerling geboden wordt door een ondersteuningsnetwerk of vanuit de kleine types. PBC beschikken over de nodige pedagogische en didactische kennis om IAC's mee te realiseren binnen het perspectief van de inclusieve school.</p> <p>In concreto kunnen PBC een bijdrage leveren bij de procesmatige begeleiding met betrekking tot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • grenssituaties gemeenschappelijk curriculum (GC) versus IAC waarbij verkend wordt of er toch nog mogelijkheden zijn binnen het GC; • de afweging van redelijke aanpassingen bij inschrijving onder ontbindende voorwaarde; • de vormgeving van het IAC, o.a. van een IAC-plan; • transitiemomenten: overgangen kleuter-lager, lager-secundair, secundair-hoger onderwijs, secundair-dagbesteding of tewerkstelling, ... 	<p>Wanneer in de adviesfase van het HGD-traject blijkt dat de aanpassingen die nodig zijn om een leerling binnen de school mee te nemen binnen een gemeenschappelijk curriculum (GC) ofwel disproportioneel ofwel onvoldoende zijn, stelt het CLB voor de leerling een verslag¹¹ op (eindbeslissing ligt bij het CLB). Met dat verslag kan de leerling overstappen naar het buitengewoon onderwijs van het betreffende type. Hij kan echter ook de vraag stellen aan een school voor gewoon onderwijs om studievoortgang te maken op basis van een individueel aangepast curriculum (IAC).</p> <p>Het CLB bespreekt de verschillende mogelijkheden met de leerling en zijn ouders, en begeleidt hen in het kiezen van een gepaste school.</p> <p>Het CLB participeert aan het overleg met het oog op een beslissing over de inschrijving en helpt mee uitklaren welke bijkomende inzet van middelen, hulp of expertise nodig is, voor de school of voor de leerling (al dan niet in zijn context) alsook de omvang en de duur daarvan.</p> <p>Voor leerlingen die met een verslag ingeschreven worden in het buitengewoon onderwijs kan het CLB op vraag van de school helpen bij het opstellen van een individueel handelingsplan.</p>

¹¹ Verslag het verslag dat toegang geeft tot het buitengewoon onderwijs of een individueel aangepast curriculum (IAC) in het gewoon onderwijs (art 15 van het decreet basisonderwijs en art 294 van de codex so).

Discretieverplichting en beroepsgeheim

Beroepsgeheim

CLB'ers moeten het beroepsgeheim naleven. Dat is niet alleen zo door de aard van de informatie die de CLB-medewerker ontvangt tijdens de uitoefening van zijn decretale opdracht, maar ook omdat het algemeen wettelijk kader én het decreet leerlingenbegeleiding zelf dit eisen.

Voor de houder van beroepsgeheim, in dit geval de CLB'er, is dat geen eenvoudige opdracht. De algemene én de bijzondere wettelijke bepalingen reiken een houvast aan, maar zijn geen eenvoudige recepten voor de diverse, vaak complexe situaties in de CLB-praktijk.

Gelukkig kunnen we vaststellen dat er zich zelden ernstige juridische problemen voordoen over de omgang met het beroepsgeheim.

Waarom een wettelijk kader?

Het wettelijk kader is nodig voor het **individueel belang** van onze cliënten: de leerling of zijn ouders willen uiteraard voldoende zeker zijn dat ze iets in vertrouwen kunnen meedelen aan de CLB-medewerker. In de hulpverlening is het minstens een deontologische verplichting dat je discreet met informatie omgaat. De naleving van het beroepsgeheim is de meest uitgesproken toepassing van de verplichting tot discretie.

Daarnaast is er het **maatschappelijk belang**: er zijn personen of instanties nodig bij wie vertrouwelijke problemen kunnen gemeld worden, zodat in het algemeen belang alles in het werk kan worden gesteld om deze gemelde problemen te verhelpen.

Het wettelijk kader bestaat uit twee grote delen: het **algemeen kader** uit het strafwetboek en het **bijzonder kader**. Het bijzondere is specifiek van toepassing op het CLB.

Het algemeen kader

De wet stelt dat wie beroepsmatig weet heeft van geheimen, deze vertrouwelijke informatie niet aan anderen bekend mag maken, tenzij hij wettelijk wordt verplicht om de geheimhouding te doorbreken.

De wet voorziet ook dat de geheimhoudingsplicht soms moet doorbroken worden. Zo is er bijvoorbeeld een gezamenlijk beroepsgeheim binnen een team van CLB-medewerkers. Daarnaast is er ook een spreekrecht bij vermoedens van kindermishandeling. Wanneer iemand met beroepsgeheim weet heeft of een vermoeden heeft van misdrijven ten aanzien van een minderjarige (of een kwetsbaar persoon), kan het beroepsgeheim doorbroken worden naar de Procureur des Konings. De eerste verplichting is daarbij echter steeds hulp verlenen. Er zal in elke concrete situatie beoordeeld moeten worden of er al dan niet een ernstig en dreigend gevaar bestaat voor de psychische of fysieke integriteit van deze minderjarige én hoe dit gevaar of de verontrusting het best kan gestopt worden. Soms zal dit een doorverwijzing zijn naar de vrijwillige hulpverlening, een doorverwijzing naar een gemandateerde voorziening of (in acute situaties) een melding aan de Procureur des Konings.

Algemeen is er steeds de verplichting om hulp te verlenen aan iemand die in groot gevaar verkeert. Als je dat niet doet, ben je strafbaar. De strafmaat is hoger indien het een minderjarige betreft.

Het bijzonder kader (decreet leerlingenbegeleiding, de uitvoeringsbesluiten, DRP Minderjarige¹² en de Wet Patiëntenrechten¹³)

Het centrum legt voor elke leerling voor wie een begeleiding wordt gestart één **multidisciplinair dossier** (MDD) aan. Het dossier moet voldoen aan de regels voor de samenstelling, het bijhouden, de vernietiging, de procedure voor raadpleging en voor overdracht van het MDD. Daarbij moet rekening gehouden worden met de regels over het beroepsgeheim, de deontologie en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Het behoort tot de verantwoordelijkheid van ieder personeelslid om de andere disciplines bij de werking te betrekken. Zonder de multidisciplinaire werking in het gedrang te brengen, moeten alle personeelsleden het beroepsgeheim respecteren.

Het centrum deelt **relevante informatie** over de leerlingen in begeleiding met de **school**. De school deelt relevante informatie die in de school aanwezig is over de leerlingen met het centrum. Leerlingen of de ouders van niet-bekwame leerlingen dienen hun toestemming te geven bij het doorgeven van de informatie verzameld door het centrum voor leerlingenbegeleiding. Bij het doorgeven en het gebruik van deze informatie gelden de regels inzake het ambts- en beroepsgeheim, de deontologie en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Elke CLB-medewerker heeft, voor zover hij betrokken is bij de begeleiding van een bepaalde leerling, toegang tot alle gegevens.

De uitoefening van het recht op **toegang en inzage** van het MDD door de minderjarige, zijn ouders, een wettelijke vertegenwoordiger of vertrouwenspersoon valt onder de regelgeving van het Decreet Rechtspositie van de Minderjarige in de Integrale Jeugdhulpverlening. De raadpleging van de dossiergegevens kan beperkt worden als dit strijdig geacht wordt met het beroepsgeheim. In de terminologie van het voornoemde decreet gaat dit dan hoofdzakelijk over de gegevens die vallen onder de vertrouwelijkheidsexceptie (zie decreet rechtspositie).

Voor gegevens over de **gezondheid** geldt een specifieke regeling. Deze gegevens worden gevat door de Wet Patiëntenrechten en hier ligt de verantwoordelijkheid bij de beroepsbeoefenaar in de gezondheidszorg, werkzaam in het CLB.

Beroepsgeheim en ambtsgeheim

Beroepsgeheim

Volgende personen vallen onder het *beroepsgeheim* (cf. art. 485 Strafwetboek):

"Geneesheren, heekundigen, officieren van gezondheid, apothekers, vroedvrouwen en alle andere personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis dragen van geheimen die hun zijn toevertrouwd ..."

Vertrouwelijkheid is een essentiële voorwaarde voor het voortbestaan van deze beroepen. Om die reden is het beroepsgeheim van **openbare orde**.

CLB-medewerkers vallen minstens impliciet onder deze definitie (cf. "alle andere personen"). Vanuit de specifieke regelgeving (decreet leerlingenbegeleiding en uitvoeringsbesluiten) vallen ze ook *expliciet* onder de

¹² Decreet Rechtspositie van de Minderjarige in de Integrale Jeugdhulpverlening d.d. 7 mei 2004

¹³ Wet Patiëntenrechten d.d. 22 augustus 2002

definitie van houder van het beroepsgeheim. Zij zijn gebonden aan het beroepsgeheim t.o.v. om het even welke persoon en voor alles wat zij te weten komen in de uitoefening van hun beroep.

Deze strikte grenzen van de geheimhouding kunnen enigszins verlengd worden via het *delen* van het beroepsgeheim. Hulpverleners met een geheimhoudingsplicht kunnen hierdoor, binnen bepaalde grenzen, informatie delen met andere personen of instanties. Enerzijds biedt dit perspectieven voor een adequate begeleiding, anderzijds moet de geheimhouder goed afwegen welke informatie zal gedeeld worden met anderen. Volgende twee principes werden ingevoerd:

- **het gedeeld beroepsgeheim:** het delen van *noodzakelijke* informatie in het belang van de cliënt met iemand die binnen *dezelfde hulpverleningscontext* werkt en ook door het beroepsgeheim gebonden is.
- **het gezamenlijk beroepsgeheim:** het delen van *relevante* informatie in het belang van de cliënt met iemand die binnen *eenzelfde hulpverleningsteam* werkt en ook door het beroepsgeheim gebonden is (bv. binnen een multidisciplinair CLB-team).

Ambtsgeheim

Dragers van het ambtsgeheim hebben de deontologische plicht zich te houden aan een strikte **discretieplicht**. Dit houdt in dat zij discreet moeten omgaan met vertrouwelijke informatie, maar dat zij zich niet kunnen beroepen op een zwijgrecht tegenover oversten of t.o.v. ambtsgenoten.

Leerkrachten hebben ambtsgeheim en geen beroepsgeheim. Dit betekent dat er heel wat ruimte is voor informatieverkeer tussen leerkrachten van eenzelfde school. De verplichting tot discretie geldt 'buiten de muren' van de school; binnen de school geldt een 'intern spreekrecht': met het oog op het maximaal functioneren van de school en i.f.v. de persoonlijke ambtsuitoefening heeft de leerkracht het recht om informatie uit te wisselen met collega's, ondergeschikten en hiërarchisch meerderen.

Aangezien CLB-medewerkers en leerkrachten niet binnen hetzelfde toepassingsgebied van de discretieverplichting vallen, kan de uitwisseling van informatie over leerlingen voor moeilijkheden zorgen: bij het doorgeven van gegevens van CLB naar school (bv. via klassenraad) vallen die gegevens niet meer onder het beroepsgeheim van de CLB'er, maar onder het ambtsgeheim van de leerkracht. Het CLB zal daarbij niet kunnen beletten dat deze gegevens verder verspreid worden binnen de bredere groep van de leerkrachten. Daarom is het erg belangrijk een goede afweging te maken over datgene wat men zal meedelen aan de school.

Voor de leerling die opeenvolgend of gelijktijdig begeleid wordt door het CLB en een (vertrouwens)leerkracht kan deze situatie leiden tot een vertroebeling van de vertrouwensrelatie: door een gemengde bescherming (beroepsgeheim respectievelijk ambtsgeheim) is het voor hem soms onduidelijk onder welke bescherming hij nu precies valt. Duidelijke informatie geven over ieders positie en rol is hier de boodschap.

Enkele begrippen

Voor alle duidelijkheid lichten we enkele begrippen nog wat meer in detail toe.

Zwijgplicht en zwijgrecht

Zwijgplicht: elke drager van het beroepsgeheim heeft principieel de plicht te zwijgen over alle geheimen die hem beroepsmatig, rechtstreeks of onrechtstreeks, toevertrouwd worden. Als hij deze zwijgplicht doorbreekt, kan hij strafrechtelijk vervolgd worden.

Zwijgrecht: elke drager van het beroepsgeheim heeft principieel ook zwijgrecht. In principe kan hij niet gedwongen worden om de vertrouwensrelatie te doorbreken. Hij **mag** zwijgen, zelfs als hij uitdrukkelijk uitgenodigd wordt om te spreken, en kan daar niet voor bestraft worden.

(Bv.: de drager van het beroepsgeheim wordt opgeroepen in een rechtszaak om onder ede getuigenis af te leggen. In deze situatie vervalt de zwijgplicht, maar kan hij zich nog beroepen op het zwijgrecht, d.w.z. dat hij zelf kan beslissen al dan niet te spreken.)

Het zwijgrecht is niet absoluut en uiteindelijk oordeelt de rechter of het gerechtvaardigd is het geheim te bewaren.

Spreekplicht en spreekrecht

Spreekplicht: in uitzonderlijke gevallen (zie verder) zal de drager van het beroepsgeheim verplicht zijn om het geheim te doorbreken en zal hij eventueel strafbaar zijn als hij niet spreekt of weigert te spreken.

Spreekrecht: in enkele welomschreven situaties (zie verder) zal een drager van het beroepsgeheim het recht hebben te spreken en kan hij niet bestraft worden voor schending van zijn geheimhoudingsplicht, m.a.w. met *spreekrecht* wordt de zwijgplicht opgeheven.

Wanneer mag een geheimhouder het beroepsgeheim doorbreken?

Wanneer heeft de geheimhouder spreekrecht? Wanneer MAG de zwijgplicht doorbroken worden?

Spreekrecht biedt de geheimhouder de mogelijkheid om over sommige aspecten van een situatie te spreken en legaal de geheimhoudingsverplichting te doorbreken. In enkele welomschreven situaties heeft de geheimhouder m.a.w. het recht om de zwijgplicht te doorbreken en het spreekrecht uit te oefenen:

- Getuigenis in rechte:
 - een getuigenis voor een rechter: onderzoeksrechter, correctionele rechter, burgerlijke rechter, Hof van Assisen;
 - onder ede (een verhoor door de politie of door de procureur des Konings is geen verhoor onder ede, zelfs al is de politie gedelegeerd door een onderzoeksrechter).
- Verontrusting met vermoeden van maatschappelijke noodzaak
 - in geval van een verontrustende situatie met een vermoeden van maatschappelijke noodzaak tot jeugdhulpverlening of in het kader van een onderzoek door het ondersteuningscentrum en de vertrouwenscentra kindermishandeling als gemandateerde voorziening.
 - Informeren van een gemandateerde voorziening: Ondersteuningscentrum Jeugdzorg of Vertrouwenscentrum kindermishandeling.
 - zonder toestemming van de leerling of ouders, wel mits teamoverleg.
- Op schriftelijke vraag van parket of sociale dienst gerechtelijke jeugdhulp (SDJ)
 - op schriftelijke vraag van het parket/SDJ kan basisinformatie over de identiteit van de betrokkenen en over het feit of er hulpverlening opgestart, lopende of beëindigd is in het kader van een verontrusting gegeven worden zonder toestemming van de leerling of ouders.
- Bij een casuoverleg (art. 458 ter Swb)
 - Er is een spreekrecht bij een gestructureerd casuoverleg tussen hulpverleners, justitie, politie en andere gesprekspartners.

- Casusoverleg heeft betrekking op de bescherming van fysieke en psychische integriteit van de persoon of derden of op de bescherming van de openbare veiligheid of veiligheid van de staat (cfr. terroristische misdrijven en criminele organisaties)
- Dit kan enkel indien hiervoor een wet, decreet of ordonnantie geschreven wordt of indien er een kantschrift met gemotiveerde toestemming van de procureur des konings is. Daarin wordt vooraf bepaald wie aan overleg kan deelnemen, met welke finaliteit en volgens welke modaliteiten.
- Vermoeden van kindermishandeling:
 - bij vaststelling van een ernstige schending van de fysieke of psychische integriteit bij een minderjarige kan melding gedaan worden bij de procureur des konings; hier geldt wel eerst de verplichting om indien mogelijk hulp te bieden (zie hieronder 'Meldingsrecht');
- Wanneer het delen van vertrouwelijke gegevens noodzakelijk is voor een passende hulpverlening (impliciete toestemming: d.i. afwezigheid van weigering):
 - binnen het CLB-team: het gaat hier over het gezamenlijk beroepsgeheim;
 - binnen een netwerk met professionele hulpverleners buiten het CLB: het gaat hier over het gedeeld beroepsgeheim. Dan kan informatie uitgewisseld worden in het belang van de leerling en met, indien mogelijk, de toestemming van de bekwame leerling of de ouders van de onbekwame leerling.
 - toestemming van de cliënt: de cliënt geeft de hulpverlener (CLB-medewerker) het recht om te spreken over informatie die normaal gezien onder de regels van het beroepsgeheim valt. Hierbij gelden twee beperkingen:
 - De hulpverlener moet zorgvuldig afwegen hoe hij met de toestemming van de cliënt omgaat en nauwgezet bewaken dat deze toestemming niet onder druk van anderen gegeven werd.
 - De cliënt moet de leeftijd en de nodige maturiteit hebben om deze toestemming met kennis van zaken te geven.
- Meldingsplicht
 - Elke ambtenaar die kennis krijgt van misdaden & wanbedrijven tijdens de uitoefening van zijn ambt, moet hiervan aangifte doen bij de procureur des konings. Deze aangifteplicht is echter enkel tuchtrechtelijk strafbaar. Aangezien het beroepsgeheim strafrechtelijk sanctioneerbaar is, primeert het beroepsgeheim op deze aangifteplicht.
 - Elke persoon is daarnaast verplicht om aangifte te doen van bepaalde misdrijven (vnl. tegen personen en eigendom) waarvan men getuige is. Hierop staat echter geen strafsanctie. Ook hier primeert het beroepsgeheim dus.
- Eigen verdediging: in dergelijke situatie mag het beroepsgeheim altijd doorbroken worden.

Wanneer heeft de geheimdrager spreekplicht? Wanneer MOET een CLB-medewerker zijn beroepsgeheim doorbreken?

In twee welomschreven situaties wordt van elke burger verwacht dat hij zijn wettelijke verantwoordelijkheid opneemt:

- Als een persoon in hoge nood verkeert, moet je hem hulp verlenen. De strafwet die tot geheimhouding verplicht, wordt dan ondergeschikt. Wie de hulpverleningsplicht niet nakomt, pleegt schuldig verzuim (zie verder). Dit houdt echter niet meteen in dat er aangifte moet gebeuren bij justitie.
- Wanneer is er sprake van noodtoestand?

- Het recht dat beschermd wordt, moet van een hogere (of minstens gelijke) waarde zijn dan het recht dat geschonden wordt (bv. acute bedreiging van de seksuele integriteit is belangrijker dan de bescherming van het beroepsgeheim).
- De vrijwaring van het beschermde recht moet onmiddellijk en noodzakelijk zijn.
- Het beschermde recht kan niet op een andere manier gewaarborgd worden, bv. (vermoedens van) kindermishandeling.

De drempel voor wat als misdaad of noodsituatie beschouwd wordt, ligt vrij hoog en soms hoger dan het normbesef van de burger of de hulpverlener.

Wanneer is er sprake van meldingsrecht? (art 458 bis Strafwetboek)

De CLB-medewerker **kan** aangifte doen bij de procureur des Konings wanneer de minderjarige slachtoffer is van bepaalde strafbare feiten die kunnen beschouwd worden als kindermishandeling.

Hierbij moeten wel een aantal **voorwaarden** vervuld worden:

- Het moet gaan om minderjarigen.
- Er moet een ernstig en dreigend gevaar bestaan voor de psychische of fysieke integriteit van de betrokkene.
- Het gaat slechts over bepaalde misdrijven:
 - aanranding van de eerbaarheid en verkrachting;
 - doodslag, slagen en verwondingen, genitale verminking;
 - verlating en in behoeftige toestand achterlaten;
 - onthouding van voedsel of verzorging.
- Je moet persoonlijk kennis gekregen hebben van het misdrijf (dus niet 'van horen zeggen'): door het slachtoffer zelf in vertrouwen genomen zijn, het slachtoffer onderzocht hebben of het misdrijf zelf geconstateerd hebben.
- Je bent niet zelf, noch met de hulp van anderen, in staat om de nodige hulpverlening te bieden.

Deze mogelijkheid tot aangifte is een **recht** en geen verplichting: de eerste verplichting is hulp bieden en zijn verantwoordelijkheid opnemen. Dit geldt zowel voor dragers van een beroepsgeheim als van een ambtsgeheim.

Wanneer is er sprake van schuldig verzuim? (art 422 bis Strafwetboek)

Dit artikel uit het strafwetboek biedt een wettelijk kader om de ethische verplichting tot hulp en solidariteit afdwingbaar te maken.

“Schuldig verzuim houdt in dat je mensen in nood geen hulp geboden hebt terwijl je getuige was van de feiten, of dat je geen maatregelen genomen hebt bij dreiging van groot gevaar.”

De volgende elementen bepalen of er al dan niet sprake is van zogenaamd 'schuldig verzuim':

- Het bestaan van een groot gevaar (dat is ruimer dan levensgevaar): de persoonlijke integriteit, de vrijheid of de eerbaarheid van het individu moet in het gedrang komen, zodat er ernstig en reëel gevaar is voor de fysieke of psychische gezondheid. Dit moet zo zijn op het ogenblik van de weigering van hulp.
- Het morele element: het morele element wordt vanuit twee invalshoeken beoordeeld:
 - het besef van een groot en ernstig gevaar: de persoon die tot optreden verplicht is, moet een toestand van gevaar hebben waargenomen en de ernst ervan hebben beseft;
 - de bewuste weigering van hulp: onachtzaamheid (door eigen nalatigheid het gevaar niet hebben vastgesteld) of gebrek aan vooruitzicht volstaan niet.

- Verzuim hulp te verlenen: de maat van de hulp wordt subjectief gemeten, rekening houdend met de middelen en de geschiktheid van diegene die moet optreden. Dit verklaart meteen dat de lat hoger wordt gelegd voor professionele hulpverleners.

De eerste plicht bestaat erin zelf hulp te verlenen of hulp te halen. Dat die hulp achteraf beschouwd niet geslaagd, niet doelmatig of onhandig was, geeft geen aanleiding tot schuldig verzuim (bv. een verkeerde diagnose door een arts is geen schuldig verzuim).

- Geen ernstig gevaar voor zichzelf of voor anderen: de wet eist geen heldenmoed, het verlenen van hulp mag geen gevaar opleveren voor de eigen fysieke integriteit.

Decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp

De minderjarige krijgt in het “decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige” een eigen statuut in de jeugdhulp. Dat statuut geldt in alle sectoren die behoren tot de integrale jeugdhulp, waaronder ook de Centra voor Leerlingbegeleiding. Het geeft de minderjarige specifieke rechten die elke CLB'er moet respecteren.

Bekwaamheid van de minderjarige

Handels(on)bekwaamheid van de minderjarige

In België zijn minderjarigen in principe **handelingsonbekwaam**. Dit wil zeggen dat zij niet in staat zijn rechtshandelingen te stellen (handelingen die een rechtsgevolg hebben). Een minderjarige kan wel zelfstandig feitelijke handelingen stellen (handelingen die geen rechtsgevolg hebben). De meeste van de rechten in het decreet rechtspositie zijn feitelijke handelingen.

Zelfstandig uitoefenen van de rechten uit het decreet rechtspositie

De rechten uit het decreet (feitelijke handelingen) kunnen door de minderjarige **zelfstandig** worden uitgeoefend, zonder vertegenwoordiging of bijstand. Het decreet gaat er in principe van uit dat de minderjarige **bekwaam** is, maar het is logisch dat de minderjarige, afhankelijk van zijn leeftijd en maturiteit, toch enige begeleiding en ondersteuning nodig heeft.

Het feit dat de minderjarige zijn rechten zelfstandig uitoefent, doet geen afbreuk aan de rechten van de ouders. Het gaat hier vooral om de rechten die de ouders ontnemen aan hun gezag over de minderjarige en zijn goederen (o.a. beheer van goederen, toezicht op contacten, zeggenschap over de opleiding ...). In die zin worden de rechten van de minderjarige begrensd door de ouderlijke rechten. Het ouderlijk gezag evolueert met de leeftijd van de minderjarige van ‘bescherming’ naar ‘begeleiding’.

Bijzondere regeling voor de uitoefening van drie rechten

Art 4 erkent de bekwaamheid van de minderjarige om de rechten zelfstandig uit te oefenen. Voor de uitoefening van drie rechten is een bijkomende voorwaarde voorzien.

- Recht op instemming met de buitengerechtelijke jeugdhulp (art 8)
- Recht op niet tegen zijn wil gescheiden te worden van zijn ouders (art 13)
- Recht op toegang tot het dossier (art 22)

Deze rechten oefent de minderjarige enkel zelfstandig uit als hij in staat is tot een redelijke beoordeling van zijn belangen.¹⁴ Hierbij wordt rekening gehouden met de leeftijd en de maturiteit van de minderjarige.

- a) Is de minderjarige in staat tot een redelijke beoordeling?: in elke individuele situatie beoordeelt de jeugdhulpverlener de competentie van de minderjarige in overleg met de minderjarige en zijn ouders.
- b) Minderjarigen > 12 jaar: hier geldt het vermoeden dat de minderjarige in staat is zelfstandig op te treden. Dit vermoeden is weerlegbaar: wanneer de hulpverlener wil aantonen dat de minderjarige niet in staat is te oordelen wat in zijn belang is, moet hij dit motiveren in het dossier en bespreken met de minderjarige.

¹⁴ Hij moet in staat zijn de te verwachten gevolgen van zijn handelen in te schatten.

- c) Minderjarige < 12 jaar: hier geldt het vermoeden van oordelingsbekwaamheid niet. De minderjarige moet zelf aantonen dat hij voldoende maturiteit bezit om zelfstandig op te treden. Als de jeugdverlener de minderjarige niet matuur genoeg vindt, moet dit besproken worden met de minderjarige en gemotiveerd worden in het dossier.

Het belang van de minderjarige

Volgens *art 5* is het belang van de minderjarige de belangrijkste overweging bij het verlenen van jeugdhulp.

a) “Het belang van de minderjarige...”

Wat *het belang van de minderjarige* precies inhoudt, is moeilijk definieerbaar. Volgende punten geven een aanzet tot invulling van het principe.

- Het belang van de minderjarige als *overkoepelend principe*:
 - Het belang van de minderjarige is het startpunt om de andere bepalingen uit het decreet rechtspositie te interpreteren. Al de specifieke rechten in de andere artikels van het decreet volgen uit dit principe en zijn er in zekere zin een detaillering van.
 - Wanneer twee rechten uit het decreet RP elkaar tegenspreken, is het belang van de minderjarige altijd doorslaggevend.
- Het belang van de minderjarige wordt vastgesteld *in dialoog* met de minderjarige: de jeugdhulpverlener moet de inzichten van de minderjarige mee in overweging nemen en er gevolg aan geven, *rekening houdend met leeftijd en maturiteit*.
- Het belang van de minderjarige wordt vastgesteld *met respect voor de mening en verantwoordelijkheden van de ouders*: ouders zijn nog altijd de eerste opvoedingsverantwoordelijken. Bij een belangenconflict tussen de minderjarige en zijn ouders is het belang van de minderjarige de belangrijkste overweging.

b) “...vormt de belangrijkste overweging...”

Bij een belangenconflict tussen minderjarigen en ‘derden’ moet het belang van de minderjarige de belangrijkste overweging zijn.

In het Kinderrechtenverdrag wordt bepaald dat “*de belangen van het kind een eerste overweging vormen*”. Hier stelt het decreet dat het belang van de minderjarige “*de belangrijkste overweging*” vormt, het decreet gaat m.a.w. nog een stap verder.

c) “...bij het verlenen van jeugdhulp...”

Jeugdhulp wordt in het decreet RP omschreven als

“het geheel van de jeugdhulpverlening (de hulp- en zorgverlening die zich richt tot minderjarigen of tot minderjarigen en hun ouders, hun opvoedingsverantwoordelijken en/of personen uit hun leefomgeving) en de indicatiestelling, de toewijzing en de trajectbegeleiding, bedoeld in respectievelijk artikel 19,22 en 26 van het decreet integrale jeugdhulp.

(artikel 1,§2 en 3 decreet RP)

Het principe van het belang van de minderjarige moet m.a.w. breder worden toegepast dan enkel op die domeinen die geregeld worden via het decreet. Het belang van de minderjarige is het leidinggevend principe bij zowel de individuele hulpverlening als bij de organisatie van hulpverlening.

Rechten van de minderjarige

Art 6 bepaalt dat de rechten toegekend door dit decreet gelden voor alle minderjarigen zonder onderscheid.

Recht op jeugdhulp

De minderjarige heeft recht op jeugdhulp.

Jeugdhulp houdt in: de ontplooiingskansen van de minderjarige vrijwaren, zijn welzijn en gezondheid bevorderen en bijdragen tot een zo volledig mogelijke integratie in de maatschappij.¹⁵

Recht op instemming met en vrije keuze van de buitengerechtelijke jeugdhulp

a) Buitengerechtelijke jeugdhulp

- Recht op instemming: het recht om geïnformeerd vrij in te stemmen betekent dat de minderjarige eerst moet geïnformeerd worden over de inhoud van het jeugdhulpaanbod en over de gevolgen van een eventuele weigering. Een weigering mag geen belemmering zijn voor een verdere kwaliteitsvolle hulpverlening. In toepassing van de wet over de leerplicht is de instemming van de betrokken leerling niet vereist in geval van begeleiding van leerplichtproblemen.
- Recht op vrije keuze: als een jeugdhulpaanvraag door meerdere hulpverleners ingevuld kan worden, kan de minderjarige kiezen op welk aanbod hij ingaat en kan hij zijn keuze nadien ook wijzigen. Deze keuzevrijheid is niet absoluut, maar gebonden aan beperkingen die in een wet of een decreet zijn opgelegd (bv. voor CLB is er de binding met het werkingsgebied).

b) Gerechtelijke jeugdhulp

Bij een aanbod van gerechtelijke jeugdhulp (= op basis van een rechterlijke beslissing) is deze instemming niet vereist.

Recht op informatie en duidelijke communicatie

De minderjarige moet geïnformeerd worden over de jeugdhulp en alles wat hem in deze context aanbelangt (o.a. het beschikbaar aanbod, de probleemstelling, de doelstellingen, de duur, de kostprijs, de methode ...) en dit moet gebeuren in een voor hem begrijpelijke taal (naargelang zijn leeftijd en maturiteit).

Informatie kan enkel worden achtergehouden als kan aangetoond worden dat dit in het belang van de minderjarige is (= agogische exceptie). Een bijstandspersoon die door de minderjarige is aangeduid, heeft wel recht op de volledige informatie.

De minderjarige heeft ook het recht om te weten of informatie over hemzelf wordt megedeeld aan zijn ouders.

Het recht op informatie impliceert ook een actieve informatieplicht van elke jeugdhulpvoorziening: zij moeten, afhankelijk van hun eigen mogelijkheden en beperkingen, het recht van de minderjarige op informatie mogelijk maken.

¹⁵ Art 3 van het Kaderdecreet van 7 mei 2007 betreffende de Integrale Jeugdhulp (B.S. 11/10/2004)

Recht op respect voor het gezinsleven

Een minderjarige kan niet tegen zijn wil van zijn ouders gescheiden worden, tenzij op basis van een rechterlijke beslissing.

Een minderjarige die gescheiden leeft van één of beide ouders heeft recht op regelmatig persoonlijk en rechtstreeks contact, tenzij dat in het belang van de minderjarige of door een rechterlijke beslissing geweigerd wordt.

Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen hebben recht op ondersteuning bij het zoeken naar informatie over de situatie van de familieleden.

Recht op inspraak en participatie

Het recht op participatie houdt in dat de minderjarige mee weet (recht op alle beschikbare informatie), mee denkt (erkenning als actieve gesprekspartner), mee beslist en mee evalueert.

De minderjarige mag zijn mening uiten en aan die mening moet, in de mate van het mogelijke, een passend gevolg gegeven worden (naargelang maturiteit en leeftijd). Als er geen rekening kan gehouden worden met de mening van de minderjarige, moet dit voldoende gemotiveerd worden.

De minderjarige heeft niet alleen recht op een periodieke evaluatie van de hulpverlening, maar mag ook zelf aan die evaluatie deelnemen. Op basis van deze periodieke evaluatie wordt de buitengerechtelijke hulpverlening al dan niet voortgezet.

Elke jeugdhulpvoorziening moet beschikken over en actief meewerken aan een inspraakregeling voor elke minderjarige aan wie hulpverlening wordt aangeboden.

Het dossier

a) Recht op een dossier

Volgens *art 20* van het decreet heeft elke minderjarige die een vraag tot hulpverlening stelt of aan wie hulpverlening geboden wordt binnen één van de sectoren van integrale jeugdhulp, recht op een dossier. Dit dossier wordt aangelegd door de jeugdhulpvoorziening, de toegangspoort of de trajectbegeleiding. De hulpverlener moet de minderjarige informeren over het bestaan, de inhoud en het toegangsrecht van dit dossier.

Wanneer regels tegenstrijdig zijn, is de regel die het meest voordelig is voor de minderjarige van toepassing!

b) Persoonsgegevens betreffende gezondheid

Het decreet bepaalt dat in het dossier de *gezondheidsgegevens* apart moeten worden bijgehouden, d.w.z. dat ze op één of andere manier afzonderlijk moeten kunnen geïdentificeerd worden (≠ apart dossier). Gezondheidsgegevens zijn die gegevens die worden verzameld door een beroepsbeoefenaar in de gezondheidszorg of de gegevens opgenomen in een medisch verslag.

Het inzagerecht in de gezondheidsgegevens is onderworpen aan de regelgeving opgelegd door de Wet op de Patiëntenrechten.

c) Recht op toegang tot het dossier

Het algemeen geldend principe is dat de minderjarige toegang heeft tot zijn dossier (met enkele uitzonderingen). De *wijze waarop* de minderjarige toegang krijgt (inzage, gesprek, gedeeltelijke inzage of rapportage) kan verschillen naargelang de aard van de gegevens.

De toegang moet worden verleend binnen de 15 dagen nadat de minderjarige erom gevraagd heeft en hij heeft hierbij recht op toelichting zodat de informatie ook begrijpelijk is.

Volgens het decreet rechtspositie heeft de minderjarige toegang tot volgende gegevens:

▪ **de gegevens die enkel de minderjarige betreffen**

De minderjarige heeft toegang tot deze gegevens door *inzage* (inkijken papieren dossier of elektronisch dossier bekijken op computer).

Als de gegevens echter onder volgende 3 uitzonderingen vallen, heeft de minderjarige geen recht meer op toegang:

- de *vertrouwelijkheidsexceptie*: als een derde expliciet vraagt de door hem meegedeelde informatie als 'vertrouwelijk' te behandelen, kan de minderjarige op geen enkele manier toegang krijgen tot deze info (ook niet via gesprek).
- stukken voor de *gerechtelijke* overheid: de advocaat van de minderjarige kan stukken over zijn persoonlijkheid en leefmilieu inkijken in het gerechtelijk dossier op de griffie van de jeugdrechtbank en daarna meedelen aan de minderjarige.
- de *agogische exceptie*: wanneer een hulpverlener oordeelt dat het niet in het belang is van de minderjarige om te worden geïnformeerd, heeft de minderjarige geen toegangsrecht. Bijstandspersonen hebben wel het recht tot toegang op deze gegevens.

▪ **gegevens die handelen over de minderjarige en andere personen**

Bij de 'anderen' wordt een onderscheid gemaakt tussen personen uit het cliëntsysteem enerzijds en derden anderzijds.

- personen uit het *cliëntsysteem* (= de minderjarige zelf, de ouders, de opvoedings-verantwoordelijken, de personen die met de minderjarige samenwonen op het moment dat de minderjarige om toegang vraagt tot het dossier): als het dossier informatie bevat die tegelijk betrekking heeft op de minderjarige en één of meer personen uit het cliëntsysteem - de **contextuele gegevens** - heeft de minderjarige toegang door *inzage*.
- *derden*, niet behorend tot het cliëntsysteem: als de gegevens, die tegelijk betrekking hebben op de minderjarige en een derde, bij volledige inzage afbreuk zouden doen aan het recht op privacy van deze derde, heeft de minderjarige enkel toegang door middel van een *gesprek, gedeeltelijke inzage of rapportage*. Dit is de **privacy-uitzondering**.

In beide gevallen blijft de mogelijkheid tot het gebruiken van de vertrouwelijkheidsexceptie bestaan!

▪ **gegevens die enkel over derden gaan**

Op geen enkele manier heeft de minderjarige toegang tot deze gegevens, noch door inzage, door gesprek of rapportage.

d) Vertegenwoordiging van de minderjarige

Art 22 stelt dat wanneer een minderjarige niet in staat is tot een redelijke beoordeling van zijn belangen en dus zijn toegangsrecht niet zelfstandig kan uitoefenen, de ouders dat recht kunnen uitoefenen.

Let op: in hun functie van wettelijk vertegenwoordiger hebben de ouders enkel toegang tot gegevens over de minderjarige en over zichzelf. Dit betekent dat ze geen toegang hebben tot andere contextuele gegevens.

Bij tegenstrijdige belangen of wanneer ouders hun recht niet uitoefenen, kan dit toegangsrecht ook uitgeoefend worden door een bijstandspersoon.

e) Recht op aanvulling van het dossier

Art 22 biedt de minderjarige de mogelijkheid om documenten die hij zelf aanreikt te laten toevoegen aan het dossier. Hij mag ook zijn versie van de feiten laten opnemen in het dossier.

f) Recht op afschrift/rapport

Een minderjarige heeft het recht om van die gegevens waar hij volledige inzage in heeft een kopie te vragen (art 22). Als er maar een gedeeltelijk toegangsrecht is voor bepaalde gegevens, kan de minderjarige een samenvattend rapport vragen.

Deze afschriften of rapporten mogen enkel gebruikt worden voor doelstellingen van de jeugdhulp (bv. niet in het kader van een echtscheidingsprocedure). De jeugdhulpverlener moet de minderjarige daarop wijzen en dit ook vermelden in het rapport of afschrift.

g) Recht op verzet tegen toegang

Art 23 geeft de minderjarige het recht informatie die hij meedeelt als vertrouwelijk te bestempelen voor de andere leden van het cliëntsysteem. Hierdoor zijn deze gegevens niet meer toegankelijk voor ouders of andere personen uit het cliëntsysteem. De jeugdhulpverlener moet de minderjarige hiervan op de hoogte stellen.

Opmerking: De minderjarige kan de door hem verstrekte informatie ook als vertrouwelijk bestempelen ten aanzien van derden. Dit gebeurt dan op basis van de eerder vermelde vertrouwelijkheidsexceptie.

Recht op bijstand

In art 24 wordt het recht van de minderjarige op bijstand opgenomen. Dit recht op bijstand geldt voor de rechten van de minderjarige zoals bepaald in dit decreet, in elk contact binnen de hulpverlening.

a) Voorwaarden bij het recht op bijstand

De minderjarige kan zich enkel laten bijstaan door een persoon die tegelijk voldoet aan de volgende drie voorwaarden:

- Meerderjarig zijn en beschikken over een uittreksel van het strafregister dat een model 2 omvat;
- niet rechtstreeks betrokken zijn bij de hulpverlening aan de minderjarige;
- ondubbelzinnig aangewezen zijn door de leerling.

b) Aanwijzen van een bijstandspersoon

Als de minderjarige in staat is dit zelf te doen, zal deze keuze voorrang krijgen. Anders nemen de ouders in principe deze verantwoordelijkheid over.

Bij tegenstrijdige belangen tussen ouders/opvoedingsverantwoordelijke en minderjarige kan de jeugdhulpverlener of de toegangspoort een bijstandspersoon aanwijzen.

Recht op privacy

Art 25 bepaalt dat de minderjarige recht heeft op **respect voor zijn persoonlijke levenssfeer**. Dit houdt o.m. in:

- a) bescherming van de persoonsgegevens van de minderjarige: cfr. de privacywetgeving;
- b) respectvolle omgang met zijn politieke, filosofische, ideologische of religieuze overtuiging en seksuele geaardheid;
- c) recht om bezoek te ontvangen en om te gaan met personen van zijn eigen keuze bij residentiële of semiresidentiële jeugdhulpverlening (zowel familie als vrienden).
Op dit recht worden twee uitzonderingen voorzien. Het recht geldt
 - o voor zover dit mogelijk is binnen de eigen mogelijkheden en beperkingen van de voorziening. Deze uitzondering moet worden gemotiveerd in het dossier;
 - o voor zover er geen beperking van dat recht voortvloeit uit een rechterlijke beslissing (bv. beperking bezoekrecht door de jeugdrechter).
- d) recht op overleg over de verblijfsomstandigheden bij residentiële of semi-residentiële jeugdhulpverlening.

Recht op een menswaardige behandeling

Deze bepaling beschermt de minderjarige tegen elke vorm van geweld binnen de jeugdhulpverlening.

Art 27 en 28 bepalen de principes hoe met bestraffen en afzonderen moet worden omgegaan.

In de eerste plaats mogen minderjarigen in de jeugdhulp niet onderworpen worden aan een onmenselijke of ontorende behandeling (d.i. elke vorm van geweld tegen kinderen) en aan onmenselijke of ontorende bestrafing (d.i. elke bestrafing met gebruik van geweld dat direct of indirect de lichamelijke of geestelijke gezondheid van de minderjarige in gevaar brengt) (art 27). Daarnaast kan een tijdelijke afzondering enkel wanneer het gedrag van de minderjarige risico's inhoudt voor zijn eigen fysieke integriteit, voor de fysieke integriteit van medebewoners of personeelsleden of wanneer hij materiaal vernielt (Art 28,§3).

Het decreet legt ten slotte een aantal voorwaarden op waaraan bestrafing moet voldoen (vb. aangepast aan de persoonlijkheid van de minderjarige ...) en verbiedt een aantal specifieke vormen (vb. lichamelijke straffen, geestelijk geweld ...).

Klachtrecht

De minderjarige heeft het recht om klachten te formuleren. Binnen elke sector verloopt de klachtenbehandeling volgens de geijkte procedure van deze sector.

Recht op een vrij besteedbaar bedrag

Elke minderjarige in de residentiële hulpverlening heeft recht op "zakgeld".